

Spisi
Andrejčkovega Jožeta.

II.

Matevž Klander. — Spiritus familiaris.
Zgodovina motniškega polža.
Gregelj Koščenina.

K. Renzlicher

Novomesto 1885.

Natisnol in založil J. Krajeo.

Matevž Klander.

(Obraz iz časov francoskih vojsk.)

Solnce se je jelo vže pomikati za Žikovec, ko se zberemo v nedeljo popoldne po krščanske m nauku z nekterimi znanci, da bi šli nekoliko pogledat proti Jernaču. Kajti Jernačeva krčma je najbolj znana v okolici; ne samo da imajo dobro vino, ampak ondi se dobé tudi okusne klobase za prazen želodec, kakoršnih nimajo, da rečem, do Kajonove vasi.

Ko stopimo v sobo bilo je pri mizah vže polno pivcev, katerim je bilo vino vže precej razgrela glavo. Nekteri so peli vsakoršne domače pesni, drugi pa so se motali krog deklet, ki so sedele pri drugi mizi bolj same za sé, ter jim nagajali, da se niso omožile letošnji predpust. Največ jim je prizadeval domači hlapec Janez, ki jim je vedno pel neko znano pesem, ki pravi:

O nežni pustni dan,
Ki si zapri snubce nam.

Rezika nam pripravi kmalu prostora pri drugi mizi, za katero se vsedemo. Gostov je prihajalo vedno več. Vaški očetje so prišli, kakor so rekli pirhov zalivat sè svojimi hčeramí, katerih ne puste nikdar samih v krčmo. Naposled jo primaha še stric v svojem kratkem kožuhu in z majhno pipico v ustih.

„Hej Jože, kaj si vže tudi tukaj, to si kaj uren! Pa ga bomo nekoliko potegnoli, da nam se pirhi bolje priležejo!“ To rekši, iztrka pepel iz pipe in jo vte kne v žep, potem pa se obrne k Jarneški rekoč: „Hoj Jera! brzo ga prinesi bokal, da bomo bolje volje, danes je pustna nedelja!“

Čim bolje so se kozarci praznili, tim več je nastajal šunder po sobi. Fantje so tolkli s bokali ob mizo vina klicaje, možjé pa so se pogovarjali o ženitbah in družih navadnih rečéh. Bil sem vže čisto pozabil družčine, kajti stric mi je jel pripovedovati znamenite črtice iz svojega življenja ter mi razlagati mnogokaj, česar popreje nisem vedel.

„Ej Jože“, dejal je, „včasih je bilo vse drugače po svetu, nego je sedaj. Takrat, ko sem bil še jaz mlad, takrat smo ga pili, buzarona! kaj sedaj, to ni nič!“

„Ali pomnite, kedaj je bil Francoz v naših krajih?“ prašam ga, ko je izgovoril.

„To se vé, da ga pomnim, trikrat je bil. Prvič, ko je prišel, bil sem še majhen. Stanovali smo v tej-le hiši, ker je sedaj Martinkovčev Jurij, vsaj veš. Pestoval sem baš tvojega očeta, ko pride k nam rajni Cencec, Bog mu daj nebesa, vsaj je vže zdavnaj umrl; moralo je biti ob kakih dveh popoldne. „Jurij“, pravi očetu, „beži, Francoz je vže tu!“ „Pojdi, pojdi,“ pravi oče, „si pa vže zopet pijan, kakor je tvoja navada; kde se bo neki tako brzo vzel!“ „No, bodeš vže videl, če sem pijan, verjemi ali ne, zdaj zdaj bode tu!“ Ni še dobro izgovoril, vže so se prikazali od Apaltarja gori. „Bes te plentaj, kaj bo pa sedaj?“ pravi oče in zavleče zaklanega koštruna v klet, ter jo zapré, jaz pa tečem s tvojim očetom, kar je bilo moči, gori-le v Cicelj. Pa smo se jih bolj bali, kot je bilo treba. Očetu so rekli, naj se nikar ne boji, naj le toči vino in prodaja meso, ker mu bodo vse pošteno plačali, in res ni nihče komu žalega storil, niti ga osleparil.

Ko pa je drugo pot prišel, delal sem v Ljubljani na Golovei nasipe. Bil sem vže lačen,

torej vzamem iz culjice, ki sem jo bil seboj prinesel, klobaso in pa nekaj kruha, da bi malčeval, kar stopi k meni dolg, tenek človek z velikimi brki in v kratki suknji. Koj sem vzpoznal, da mora biti kak ljubljanski škric, ki nima sedaj ob vojnem času nič dela. „Fant“, pravi mi, „daj mi klobaso in malo kruha, presneto sem vže lačen, vsaj ti rad plačam. Ves dan vže letam po hribih in dolinah, kakor bi bil zdivjal, pa nisem imel še grizljeja v ustih od davi.“ Brzo mu dam, kar imam še v culji, ker sem vedel, kako huda je lakota, posebno takemu, ki je ni vajen. Radostno sem gledal, kako dobro sta dišala mastna klobasica in pa črni kruh dolgemu gospodu, ki vže morda dolgo popreje ni imel take slasti. Ko povžije malo južino, vsede se k meni na trato rekoč: „Videl boš fant, predno v drugo solnce zasveti, bode vže Francoz tu!“ „Tako brzo“, pravim, „tako brze ga pa vender ne bo, vsaj še ni slišati, da bi bil blizu.“ „Boš videl boš, prišel bode, ali ne preje, nego bode dva dni minolo.“

Ko se še dalje pogovarjava, prihiti iz mesta mlad oficir ter nas spodf vse domov. „Le urno“, pravi, „Francoz je vže na Vrhniki, ravno kar

je prišla pošta.“ „Buzarada“, pravim dolginu, „dobro ste vedeli.“ Brzo denem motiko na ramo, nataknem na-njo culjo in hajdi z Golovca skozi mesto proti Bežigradu. „Kdo si?“ ustavi me vojak, ki je ondi stražil. „Ej,“ pravim, „na Golovci sem nasipe delal, sedaj so nas pa domov spodili, ker je vže Francoz blizu.“ Vojak se ne meni dalje za mé, ampak korači zopet zamišljeno gori in doli, jaz pa jo tudi urno pobrišem proti Vrbančku.

Na Prevojih me sreča rajni Burgar. „Burr ... Jaka,“ pravi, „ali so nasipi vže narejeni?“ „Vže vže, oče, pa Francoz je tudi vže blizu Ljubljane.“ „Burr ... spaka, kaj boš legal! Mari meniš, da sem tako neumen!“ „Le pametni bodite,“ pravim in grem dalje.

Jedva pridem do Lukovice, vže pripodí konja za menoj. „Burr, Jaka! ti si res prav govoril; hudobini so res vže blizu Ljubljane, kakor sem zvedel. Le brž se vsedi na voz, da bova preje doma.“

Pa je bil vže zlomek, da sem imel prav pesjo srečo. Jedva pridem domov, vže mi reče župan, da moram k domobranstvu. Jedva sem imel Ljubljano za hrbtom, bilo je spet treba nazaj. Gnali so nas doli na Mirje takraj Trnovega; ti bodeš vže vedel, kde je; tam smo se vadili dan na dan

orožje sukati. Dali so nam starega, majhnega prostaka, ki nas je učil. To ti je bil sam živ vrag; tako porednega človeka še ne vém. Bil je gornji Štajarec, trd Nemeec. Ta mu ni prav stal, oni ni imel dovolj prs izboknjenih; tako je imel zmiraj opraviti zdaj pri tem, zdaj pri onem. Le je sunil tega v prsi, da je odleto deset korakov iz vrste, onega zopet klesnil s palico po kolenu, da so mu se kar noge pošebile. K meni prišed, pogleda me nekako zanimljivo od nog do glave, zdel sem mu se menda premajhen, pa tudi glave mu nisem menda prav držal, kajti dal mi je klofuto, da sem videl tisto ljubljanske gradi. „Le čakaj, črta! mislim si, „ne boš mi odšel ne.“ in jedva sem čakal prilike, da bi ga mogel samega v pest dobiti. Ko smo se nekoliko izurili, poslali so nas k Savi na stražo; bil je z nami tudi le-oni prostak. Stražila sva blizu skupaj. Neko noč grem dalje ob Savi do njegove utice in kaj vidim? Stari muštafar je ležal pri uti in trdo spal. „Ha, ha, ptiček,“ mislim si, „zdaj sva skupaj!“ Vzemen mu puško in smuk ž njo v Savo, potem pa se vrnem na svoje mesto. Drugo jutro še pred dnevom priteče k meni starec ves prestrašen.

„Ali si kaj videl, moja puško? „Kaj me briga tvoja puška! Kako pa stražiš, da puško izgubiš?“ — Jedva sem se zdržal, da se nisem glasno zasmejal, videvši, kako leta stari lisjak ob vodi puške iskaje. „O prekleta —! je klel in dirjal okrog. Ko smo stražo promenili, nametali so mu jih precej veliko batin, potem pa ga odpeljali ne vem kam.“

„Ali ste bili dolgo pri deželni brambi?“ vprašam ga, ko je nekoliko prenehal, da bi si suho grlo namočil.

„O nismo bili dolgo ne; nekaj časa so nas gonili krog, potem pa so nas signali domov. Vsaj imam še doma odpust, ki sem ga bil takrat dobil; pokazal ti ga bom, kedar gori k vam pridem. — Le čakaj, povedal ti bom še dalje, kako je bilo s Francozi. Meni smeš verjeti, da je vse res, kar ti bom povedal; jaz se ti ne bom legal, je-li Rezika? Ti si vže še nekaj vredna no, samo omožila se nisi. Le čakaj — ná, pij popreje, pa še ondi-le Reziki napij! — Tretjikrat, ko so prišli in v deželi ostali, služil sem pri Šimenci za pastirja; včasih sem pa tudi hodil s konji okrog, kedar Šimence ni imel časa. Bilo je baš v petek zjutraj ob osmih, ko se pri-

kažejo cesarski od Kompolj gori, ki so bežali. Šli so celi dan in še drugi dan dopoldne. Kake dve ure potem, ko so cesarski odšli, jo pa priamahajo Francozje, bilo jih je vse višnjevo. Ustavili so se nekaj časa v vasi, zakurili ogenj kar sredi ceste ter jeli kuhati. Ker niso imeli drv, sekali so kozolce. Takrat so ostali, kakor sem vže rekel, v deželi.

Neko noč proti polnoči se pripelje k županu kolovški grof Hohenwart; ti ga nisi poznal, jaz pa sem ga, prav dober gospod je bil. Župan pride brzo Šimenca klicat: „Jože! konje boš dal, da se popelje grof na Vransko?“ — „Konje vže dam,“ pravi Šimenec, „kdo bo pa peljal, jaz ne utegnem.“ „Pojde pa pastir,“ reče župan. „Hej Jaka,“ začne me klicati, „brzo vstani, popelješ nekega grofa na Vransko!“ „To pa že to,“ pravim in skobacam se iz mrve. — „Ali si boš pa upal voziti po noči?“ popraša me Šimenec, ko pridem pred hlev, kjer je vže stal voz pripravljen. „Zakaj si pa ne bi upal,“ odgovorim mu moško, „vsaj ne bom prvokrat vozil.“ Kmalu so bili konji vpreženi, imeli smo baš nekega belca, ki ni hotel rad voziti, torej me je nekoliko skrbelo, če mi se ustavi sredi ceste. Grof se

vsede na voz, in drdrala sva iz vasi baš, ko je polnoč bila. „Če srečno prideva skozi Trojane,“ pravi grof, „bodeva ga pa izpila na Vranskem tri poliče in pa jednega.“ Prav tako je govoril, dobro vém. — Na Trojanah je bila takrat glavna francoska mita; torej so vsacega ostro preiskali, da li nima kaj sumljivega pri sebi. Hohenwart pa je bil takrat ogleda pri cesarskih. Mož je bil zelo zgovoren, torej sva se celo pot memila. Pravil mi je, kako bi ga bili kmalu zasačili Francozje v Novem mestu. „Bil sem v neki gostilnici,“ dejal je, „kar pridejo žandarmi v sobo. Da bi te hudiman, takrat ni bilo moje življenje pol solda vredno. Brzo jo pobereš v stansko sobo, od todi v kubinjo, potem pa na plano, kar sem mogel. Noč in dan sem hodil po gozdih lačen ko pes, dokler ne pridem na Moravškem do nekega kmeta, ki mi je dal latvico kislega mleka in nekaj kruha, da sem si lakoto utolažil.“ Nekaj časa potihne grof in sedí zamišljen. — Prišla sva blizu št. Ožbalta. „Tukaj le,“ oglasi se naposled, „tu sem večkrat slišal, da so hudobni ljudje.“ „Nič kaj jih ni prida ne,“ pravim mu. In jedva sem dobro izgovoril, vže vidim pred seboj cesto pregrajeno.

„O gospod grof,“ pravim mu, „cesta je pregrajena, kaj bo pa sedaj?“ Bal sem se, da so mi se kar hlače tresle. Menil sem, zdaj bo prišel razbojnik, ter mi razbil bučo. „Le z voza skoči in odrini pregrajo, nič se ni treba bati. Naj pride, če hoče, koj ga mora vrag vzeti.“ Pri tej priči jame puške in pištole napenjati, da se kar petelini pokali. Brzo skočim z voza in odrinem pregrajo, potem pa se peljeva mirno dalje do Trojan. Razbojnika ni bilo nikder, menda ga je bilo strah, ko je čul peteline pokati. Na Trojanah preiščejo vse, mene, voz, najbolj pa grofa, ali nič niso našli, ker grof je znal take reči dobro skriti. Pustili so naju dalje, in ob treh po polnoči sva bila vže na Vranskem, kder sva se pri polnih poličih kaj dobro imela.“

Stric je končal svoje pripovedi o francoskih vojskah, ter obrnil govor na druge dogodbe svojega življenja, ko se dveri široko odpró in v sobo stopi velik zaraščen mož. Brada in vlasje, ki so mu viseli po ramenih, bili so vže vsi beli, izpod dolzih obrvij pa so se svetile majhne okrogle oči. Nosil se je, kakor bi bil stoprv kacic štiri-deset let star, čeprav so kazali vlasje in brada, da je vže mnogokako zimo prebil. Obrne se k

materi Jernaški ter nekaj zagodrnjá; slišalo se je, kakor bi bil iz soda govoril; menda je je prosil darú. „Kdo pa je ta človek?“ poprašam strica, „nikdar ga še nisem videl.“ „Ali ga ne poznaš? — To je Klander, doma na Zagorskem. To ti je človek! Star je vže sto in pet let, pa rečem, da se gre še z mnogokaterim fantinom metat. On vé dosti povesti o francoskih vojskah, ker je bil sam vojak pod Francozom.“ Ponudim mu kozarec vina, ter mu rečem, naj se vsede. Bistro me pogleda sè svojimi malimi očmi, kakor bi me hotel prebosti, vzame kupico, in ko bi trenil, steklo je vino po starem grlu. „Le vsedite se tu-sem,“ rečem mu, ko je še vedno stal, „vsaj vem, da ste vže trudni, ker veliko pota storite.“ „Nič zato,“ odgovori mi z močnim glasom, da sem se ga skoraj prestrašil, ter se vsede zraven mene. „Slišal sem,“ pričnem dalje, „da ste vže zelo stari in da veste veliko povedati iz svojih prejšnjih dnij; ali nam ne bi hteli nekoliko kratek čas delati, ter nam povedati kaj iz svojih mladih let?“ — „Star sem, in tudi nekaj vem,“ odgovori mi kratko, ter se ozre ošabno po pričujočih pivcih, ki so glave skup stikali in se menda tudi o njem menili.

„Izpijte še ta-le kozarec vina, potem nam pa povejte kaj.“ Naglo zvrne vino v vajeno grlo, potem pa jame tako-le pripovedovati: „Malokomu sem še povedal dogodbe iz starih časov, vam pa je hočem, ker vidim, da imate poln bokal na mizi, in upam, da bo kaj primake suhemu grlu, ker vina dobom le malo po sveta. Doživel sem vže sto in peto leto, ne še popolnoma, pa preje nego bode sv. Matevž tu, dopolniti je bodem. Bojeval sem se mej cesarskimi, ko še vas mladenčev in vaših očetov nikder ni bilo. Pozneje sem prišel mej Francoze, šel ž njimi na Rusko vže skoraj petdeset let star, od koder se je malokdo vrnil, jaz pa sem se vender. Bojeval sem se pri Lipskem in pozneje, ko se je zopet Napoleon povrnil z Elbe, v strašni bitvi pri Waterlou, kder smo bili tepeni. Na svojem bistrem konjiči jo pobrišem od armade proti Renu, ko se je trda noč storila. Pogledam skrbno krog sebe, ne bi li me kdo videl; pa jedva se ozrem, vže vidim za seboj štiri Francoze, ki so mi sledili; gotovo so me videli, ko sem zbežal z vojske. Ne pomišljam dolgo, vzpodbodem konja in smuk v Ren ter priplavam srečno do brega. Kar je bilo moči, dirjam proti bližnjemu gozdu,

da bi ondi našel zavetja. Dobil sem prav primeren kraj v majhni dolinici sredi velicega gozda. Konju sežem v gobec ter mu potegnem jezik ven, da bi me rezgetaje ne izdal. Drugo jutro zgodaj, ko se konj nekoliko odpočije, vdrihem jo skozi Nemčijo proti Avstriji, kamor srečno dospem. — Sedaj ste pa slišali, kar ste želeli, dalje vam pa ne povem, če prav še mnogo vem. Dajte mi še kozarec vina, potem pa se odpravim dalje po svetu.“

„Pa vender ne pojdete po noči dalje?“ prasham ga, natočivši mu prazni kozarec. „Za me je noč kakor dan,“ reče sè svojim čudnim glasom in se zaničljivo nasmeje. Mati Jernaška mu prinese nekaj prekajenega špeha in jedno klobaso, potem pa se urno odpravi iz hiše. „Čuden človek,“ mislim si, ko odide, „star vže ko Abraham, pa še tako trden, gotovo je živel zmerno v mladosti kot Špartanec, sicer ne bi bil dočakal takove starosti, ali pa bi ga bila vsaj kaj potlačila. Hodil je sicer počasno, pa ravno brez palice, in kolena mu se niso tresla, kakor je pri starih ljudeh navada, če prav je bil vže mnogo sveta obhodil.“

„To je ptič,“ pravi stric, ko se začnem dalje meniti o njem. „On ne vzame družega

darú, samo špeh in klobase, kruh le poredkoma. Pa nekdam jo je bil vender izteknol na Štajerskem, kakor mi je sam pravil. Prišel je v neko hišo, kder je bila gospodinja sama doma, ter jo poprosil klobase. Brzo mu jo prinese. Videti pa, da se ga žena nekako boji, ker je bil ves poraščen, reče jej prinesiti še gnjat. Tudi to dobi. Naposled pa hoče imeti še pleče. Žena se brani in brani, Klander pa vzame v kotu palico in jej nameri, da jo bo, ako mu ne izpolni želje. Zdajci pa pogleda žena v kot za mizo in pekaže Klandra. Kakor bi trenol, skoči pes, nič manjši kot tele, s klopi in naravnost Klandra za vrat. Držal ga je tako dolgo, da so domači prišli in starega Matevža dobro našeškali, čeprav je bil močan kot medved.“

Piveci so bili vže večidel odšli, nekteri pa, ki so se ga bili preveč našeškali, pospali so po klopéh izpolnovaje staro prislovico: „Kder si se napil, tam pa leži!“ Tudi mi smo jo počasi odrinoli od Jernača, ter šli vsak v svojo postelj.

Ko pridem drugo leto zopet na svoj dom, zvedel sem, da je Klander umrl. Bil je gotovo najstarejši mož na Kranjskem.

Spiritus familiaris.

Strašno je temna noč nocoj, le jedne zvezdice ni videti na nebu; vihar je začel tuliti, da se priklanjajo najdebelejši borovci in smereke skoraj do tal, od daleč pa je slišati votlo grmenje. — Ah nocoj bo še huda nevihta!

Vrh hriba sredi gozda na majhnej tratini stoji revna kočica, pokrita s smerekovimi skorjami. Stene so vže vse črvive same starosti in sem ter tja tudi podprte, da se ne bi zvalile na kup. Okna so majčkina, tolika, da bi človek jedva glavo skozi pomolil; večidel so zamašena s prapotjo in le jedno na vzhodnej strani ima stekla, pa tako ukajena, da se ne vidi prav nič skozi nje. Zraven hiše je majhen hlevček, narejen iz bukovih prekelj in listja; in notri stoji velika koza z dolgimi rogovi, jedina žival, pri hiši mimo črne mačke.

V tej siromašnej bajtici 'stanuje, oddaljen od vsega svetnega hrupa, star, zeló star mož,

Júra Škurt. Opravljen je prav po starej šegi: ima debelo srajco iz hodnega platna brez kolarja, vrh srajce rdeč škrlatast prusnik z velikimi, renastimi gumbi, v ktere so vtisnene debele konjske glave, potem pa kratke platnene blače, podvezane pod kolena. Glavo mu pokriva strašno širok klobuk z majhnim okroglim obglavjem in ves obšit sè svilnatimi trakovi, kakoršne so nosili nekdanj kmetje po Slovenskem, katerih pa sedaj vže ni nikder več najti; izpod klobuka pa so mu viseli dolgi, beli vlasjé po ramenih in velika siva brada mu je mahala po prséh.

Júra Škurt stanuje tukaj vže, odkar mu je umrla mati, očeta pa še nikdar poznal ni; vedno je sam, nikdar še ni stopila živa duša v njegovo sobo. Ali sam je le na videz; kajti ž njim prebiva vže od nekdanj v tej hiši domači duh Maca, ki mu zvesto služi, ter ga čuva in péučuje pri vsakej priliki. Ž njim se pogovarja po dnevi in véasih tudi po noči, vidi ga pa ne, sicer bi bil Júra vže gotovo pozabil govoriti, ker ni črhnol nobene besedice z družimi ljudmi.

Nocoj v tej temnej noči je sedel Júra Škurt pri mizi, na kterej je bilo pol hlebea ovsenega kruha in korec vode. Zraven njega je stal velik

lesen svečnik, v katerem je bakljala velika borova trska, da se je kar črni dim valil pod stropom. Júra je sedel z velikimi naočniki na nosu, kakor bi ga bil pribil, nikamor se ni genol, le neprenehoma je strmел ves zamišljen v nekovo neznano veliko staro knjigo z usnjatimi platnicami. Čital je, to se je videlo, ker je vedno migal z ustnicami in brado, pa čulo se ni nič. Kaj je bilo napisano v tej knjigi, tega nihče ne vé, ker je ni nikdar nikomur pokazal. Pa vsaj je tudi ne bi bil nobeden razumel, ker je bila pisana Bogvedi v katerem jeziku, ki ga govoré daleč, daleč, najbrže v devetej deželi „Kolobociji“ ali pa še kde dalje. Duh mu jo je prinesel, ko je zapustil otročja leta in mu so jeli rasti prvi brki pod nosom, in duh ga je tudi naučil na-njo brati, zato je tudi drugi nihče ne bi razumel. Takrat ni bilo Mace tri tedne domov, ko je šel po knjigo, in Júra je bil vže v groznih skrbéh zavoljo njega, — toliko, da ni obupal; zatorej se lahko sodi, da je šel neznano daleč po njo. Drugih knjig Júra ni smel v roke vzeti, ker mu je duh ostro prepovedal, pa čemu bi mu tudi bile, vsaj ni mal nobenih družih čitati.

Grozno dolgo je strmел nocoj v knjigo, bilo

je vže skoro polnoči. Nevihta se je vedno bolj bližala, vihar je tulil krog ogla, da se je bajta tresla, kakor šiba na vodi, po nebu je strašno vršelo, grom je vedno huje treskal in blisek z bliskom se je vžigal križema, kakor ognjene kače. Pa vse to ni nič pretresalo Júre, še om se ni, ko so škripale stene in je pokalo sleme — bil je přestoične naravi.

Ko je vže grozno dolgo čital, da je bil prečital več nego četiri strani, zaprè knjigo in ji spravi na polico, potem pa si ureže kos ovsenega kruha, da bi večerjal, ker je bil vže zeló lačen.

„Júra!“ oglasí se duh v kotu za mizo, „přspravi vse svoje reči, kar imaš, in znosi je tja-le kraj gozda k tistemu žlamborastemu hrastu, v kterem so vže sedem let sršeni; tudi kozo izžen iz hleva ter jo priveži ondi, potem pa zapri dver in pojdi vstran.“

Júra se prestraši te novice, da kar ostrmi — „Maca!“ pravi, „ti vender pretrdo ravnaš s menoj. Glej, zvenaj grmi in treska, da se zemlja trese, dež pojde in toča, da bo groza, pa me goniš iz hiše; to je preveč. In če kozo izžen iz hleva v gozd, přišel bode volk ter mi jo přhrustal, potlej pa ne bodem imel več mleka.“

„Še četrť ure imaš časa“, oglaší se zopet duh, „le hitro, da ne zamudiš.“

Ko Júra vidi, da se duh ne dá preprostiti, pospravi vse svoje imetje v skrinjo ter jo zanesse pod omenjeni hrast; kajti vedel je dobro, da se z duhom ni prepirati, ker nerad velí kako reč v tretje. Ko je tudi kozo privezal pod hrast, vsede se na skrinjo, podprè obraz z rokama in milo vzdihuje. — Zdajci pa plane kvišku in hití v hišo; kajti pozabil je bil črne mačke, ki je ležala za pečjó. Stisne jo v naročje, zapahne dveri in hití nazaj pod hrast. Sedaj začne treskati, da je bilo groza, vihar je razsajal, da so se lomile debele veje po drevesih in padale na tla, potem pa se udere huda ploha, kakor bi bilo iz škafa. Ubogi Júra je sedel skrčen pod hrastom, ves moker do kože, ter stiskal črno mačko v naročje, čakaje, da bi se skoraj rvedrilo. Pa nevihte ni bilo konca; hkrati se tuje izpod neba kakor oreh debela toča in jame nabijati starca po glavi, da je hudih bolečin začel milo ječati.

„Sedaj — le poglej!“ oglaší se duh iz hiše. — Zablisne se križem, da je kar oči jemalo — in tresk! udari strela tako blizu, da je Júra kar

poskočil na skrinjici in se zvrnil na tla. Ko se zopet vzdrami, stala je njegova kočica vsa v ognju, strela je bila udarila vanjo.

Júra je bil vesel, da je rešil svoj bori imetek; le skrbelo ga je, kaj se je zgodilo z duhom. „Maca! Maca!“ jame ga klicati, pa duh mu se nasmeje pod njim v skrinji ter pravi: „Nič se ne boj, Júra, vsaj sem tukaj, vidiš kaj bi bilo, ako me ne bi bil ubogal.“

Nocoj je moral Júra prenočiti na mokrih tleh pod hrastom.

* * *

Drugo jutro je pasel županov pastir Miha Mrtec krave in ovce vse skupaj v dolgej Rebrni, nedaleč od Škurtovega stanovanja, in piskal na postranico. Ko se je naveličal piskati, vteknol je postranico v maliho, slekel telovnik, pogrnl ga na brezov štor ter se vsel na-nj, potem pa je vzel v roke velik kos ajdovega kruha — tolikošnega, da mu je skoro roka omahnola, in jel je zajuterkovati. Miha Mrtec pa je dobil zato tolikošnen kos kruha od županove matere, ker je pasel ovce in krave sam in ni bilo županu treba dveh pastirjev. Zajuterkujé je ogledoval lepo rejeno živino, ki se je mirno pasla po trati krog

njega, in kodraste ovce, ki so se podile sem ter tja po pašniku in se beškale. „O da bi bila ta-le živina vsa moja“, pravi sam pri sebi, „potlej bi bil pa popolnoma srečen na zemlji! Dan za dnevom bi se pasla po tej-le trati in jaz bi pevaje hodil za njo! Postavil bi si tu-le na gričku hišico, da bi zmerom v njej prebival, in potem — — potem bi se pa oženil z Nežiko z Goré, ki sem jo videl oni dan v cerkvi pri prvi maši, ki mi se je nasmejala in mi iz cerkve gredé rekla, naj pridem v Góro na žegnanje. Tako je mislil Miha Mrtec v svojej nemneju buči, in bilo mu je vse tako vseči, da se je jel na glas smejati, in smejal se je tako zeló, da je daleč v drugej strani jék odmeval. Ko se je vže dolgo časa smejal, lotila se ga je hkrati taka otožnost, da bi se bil kmalu zjokal in sicer zató, ker je prevedel, da se to ne more nikdar zgoditi. Vstal je sè štora, šel k majhnemu studencu in oziraje se proti Gori je jel peti:

Lepšega žita ni, kot je pšenica,
Lepš'ga dekleta ni, kot je Kranjica.

In v drugej strani v Góri je kosila Nežika deteljo in pela:

Da bi veter potegnol,	Da bi se tantič moj videl
Megilce razgnal,	In pušlec njegov.

Tako sta si odpevala dolgo časa drug drugemu, dokler ni deklica nakosila detelje in odšla z njo domov. Miha Mrtec pa je vzel iz žepa nož ter vrezal v debelo bukev njeno imé zraven svojega.

Sedaj pride iz grmovja velika rogata koza z motvozjo na vratu in se zameša mej ovca. „Ahá, to je Škurtova koza“, pravi Miha, „vjejo bom in privezal k tej-le smerekici, dokler ne pride stari po njo. In kedar pride, vprašal ga bom, če dobim kedaj Nežiko; on je premetel in vé prihodnje reči, ki mu je naznanja njegov duh.“ Kakor je Miha sklenol, tako je tudi storil: vjel je kozo ter jo privezal k smereki, potem pa jel premišljevati svoj revni stan, svojo mladost, ki mu ni družega obetala, kot vojaško službo; kajti Miha je bil star dvajset let in sedaj ni bilo nobene druge pomoči: aut Nežika, aut puška.

Dokler je Miha v dolgej Rebri pasel in tuhtal in tuhtal, kako bi se oženil z Nežiko, ter se odtegnol vojaščini, hodil je Júra Škurt po pogorišči svoje rajnice kočé ter spravljaj kraj ožgano tramovje in podrto peč. Ko je vse pospravil in očedil, šel je v gozd, odsekal štiri debele bukove kole, obsekal je in zabil v zemljo

ter jel delati svoje novo stanovanje. Baš je obsekal in porezal debel vrháč ter mislil narediti podboje pri vežnih dverih, ko ga zakličę duh: „Júra! pojdi v dolgo Reber, kder imaš privezано kozo, priženi jo domov, da jo napaseš in pomolzeš!“ Júra položi koj sekiro iz rok, obriše si pot s čela ter gre v Reber, kder je imel pastir Miha kozo privezано. — „Škurt!“ ogovori ga Miha, „povejte mi, povejte, če bode Nežika z Goré kedaj moja, ali pa če bodem moral iti v vojake, potlej vam pa dam kozo. Vi dobro veste, gotovo vam je povedal duh.“ Starec zmaje z glavo ter pokaže v drugo stran, kder je zopet stala deklica in kosila deteljo. Miha se zagleda ra-njo ter jame zopet peti:

Po Koroškem, po Vlaškem
Pa ajda zori,

Deklica jo žanje,
Kí jo roka boli.

Ta čas odveže Škurt kozo ter jo odpelje domov; Miha Mrtec pa je še dolgo, dolgo pel in gledal proti Góri, dokler ni zašlo solnce, potem pa je vzel postranico, spravil živino skup ter jo gnal domov, vedno premišljuje, bode-li kedaj Nežika njegova.

Škurt je delal do trde noči svojo bajto, in ko vže ni več videl, šel je mlezt kozo, zavrel si

mleko in večerjal. Nocoj ni nič čital iz debele knjige, ker ni imel luči, mesec pa je preslabe svetil za stare oči. Nagrabil si je listja pod hrastom ter naredil postelj pod milim nebom, potem pa se vlegel in prav sladko zaspal, in zraven njega črna mačka.

* * *

Črez mesec dnij bila je vže narejena Škurtova bajta in duh se je zopet preselil va-njo. Namesto sè smerekovimi kožami, pokril jo je s prosenimi otepi, luknje pri stenah pa je skrbno zadelal z ilovico in mahom, da ni nobena sapica prišla skozi. Vse je stalo, kakor popreje, in stari Škurt si je veselja mel roké, ko je vprvih kahal ovséne žgance na novem ognjišči.

Kvaterno sredo večer je žel Škurt resnjak za svojo kozico pod skalo na starih Beriščih, kar zagleda vrh skale belo oblečeno žensko, ki je milo vzdihovala. Stari se na pol sklone in gleda pazno na skalo. Nobenega resnjaka ni mogel več odžeti; kajti roké so mu zastale in srp mu je ušel iz rok. Tako milega glasú še Škurt nikdar ni slišal; kar strmel je in debele solzne kaplje so mu tekale v sivo brado, ker je

bil ganen, ganen do dna sreča. Ko nekaj časa gleda in gleda kakor začaran, izpremené se ženski vzdihljeji v čarobno melodijo, kakoršne ni čuti mej smrtnimi bitji. Bil je to glas otožen in vendar tako ginljiv in milodoneč, da se je starcu kar sree topilo. „Kdo je to? je-li gorska vila, ali je kaka druga prikazen, ki me pride motit in skušat?“ kaj takega si je moral misliti Škurt. Vže je stopil par korakov bliže k skali, pa domisli se, da morda ne bi bilo prav, ako bi se jej približal, pa kaj bi tudi hotel gori, vsaj ne sme ž njo govoriti? Pobral je hitro resnjak v koš ter tekel domov, da bi vprašal duha, kaj pomenja ta prikazen.

„Maca!“ pravi, ko stopi v sobo ves spehan, „svetuj mi, kaj čem začeti, hude skušnjave me nadlegujejo, kakoršne nikdar ne popreje. Star sem vže, da imam vso sivo brado in bele vlasé, pa nikdar mi se še ni prikazala kaka skušnjava, kakor denes. Poslušaj me, da ti povem na kratko vse: žel sem resnjak na starih Beriščih pod skalo, kar zaslišim vrh skale milo ječanje, tako milo, da mi je sree krvavelo; in kaj je bilo gori? Belo oblečena ženska, ki je spenjala roki proti meni in potem je jela tako milo peti, da

sem bil ves omamljen. Take ženske še nikdar nisem videl in tudi takega glasú še nikdar slišal, kar živim na svetu. Celó v „kislej deželi“ dalegori na Nemškem, — kder sem iskal pred desetimi leti kisljih zelišč za neko ljubljansko gospódo, kakor si mi ti zapovedal, ko so se izglele v mestu neke čudne živalice in so raztrale sile po vsej deželi hude žolčne bolečine in vrteglavje —, še celó ondi nisem slišal takega petja, pa tudi žensk nisem videl takovih. Ljubi Maca, moj hišni duh! povej mi, kaj če ta prikazet, ali je v dobrem ali slabem pomenu, ali je res ženska, ali je gorska vila? Mene teró skušnjava na stare dni, pomagaj mi, pomagaj Maca!“

Tako je tarnal stari Škurt, duh pa mu reče: „To ni niti gorska vila, niti kaka druga ženska, ampak to je huda skušnjava, ki te bo nadlegovala, dokler ne pojdeš na božjo pot na sv. Višarje. To je baš duh iz „kisle dežele“, kder si bral zelišča; ta jih je vže veliko obšel tudi okrog in tudi tebe hoče, pa bodi le vedno trden in čitaj vsak večer še dva odstavka več iz knjige. Kedar ga bodeš videl, ne smeš ga ogovoriti, sicer si izgubljen in jaz zapustim za vselej tvojo hišo.“

„Maca! kedaj pa čem iti na sv. Višarje?“
vpraša Škurt.

„Kedar ti bodem rekel; sedaj pa pojdi v hlev; kajti koza je vteknola glavo v luknjo pri hlevu in je ne more izdreti; pojdi urno, da se ti ne zaduši!“ — In res, ko pride Škurt v hlev, meteljala se je koza pri žlebu in vže hudo hrkala, pa se ni mogla oprostiti.

Zvečer je Júra dolgo čital, kakor mu je zapovedal duh, čital je vse noč in še drugo jutro do jedenajstih, ker Škurt je počasi čital. Sedaj ga začne nadlegovati lakota, pa ni imel kruha, da bi se pokrepčal, torej vzame košek in gre v gozd iskati gob. Denes ni šel na staro Berišče, ampak v dolgo Reber. Baš je odtrgal nekaj lepih jurčkov, ko zagleda mej dvema hrastoma zopet belo opravljeno žensko, ki je pa bila grozno grdega obraza, vsaj Júriju se je taka zdela. Pela je, ne tako milo, kakor včeraj, ampak s hripavim glasom:

Ich weiss nicht, was soll das bedeuten,
Dass i so traurig bin itd.

Júra pomakne klobuk na oči in mirno dalje nabira gobe, prikazen pa kmalu izgine.

Ko pride domov, pristavi urno lonec gobli na ognju, da bi bilo preje kosilo gotovo, kar ga zakliče duh: „Júra Škurt! pusti delo ter pojdi naglo v vas v Krokarjo krčmo in daj tistemu fantinu, ki sedi pri mladi deklici za dvermi, dve klofuti, pa prav gorki, veš; potem pa pridi zopet domov.“

Júra koj uboga ter gré, če prav lačen, naravnost v Krokarjo krčmo. Za dvermi je sedel županov pastir Miha Mrtec in zraven njega Nežika z Goré. Miha, videvši starega Škurta, ponudi mu brzo kozarec vina. Júra izpije vino, potem pa ureže Mihi dve tako trdi zausnici, da se revežu kar glava pobesi. Vsi so osupno gledali in se smejali Mihi, da je dobil tako slabe plačiló za kozarec vina, Mrtec pa ni rekel ni bev ni mev, ampak pobral je kopita ter odšel osramočen domov. — Baš to bila je Mihina rešitev. Fantje, ki so bili zbrani v krčmi, zavidali so Miho zavoljo Nežike in sklenoli se prav dobro pretepti ga, ko pojde po noč domov. Pa stari Škurt je prišel baš prav ter ga rešil opasnosti; kajti Miha je bil odločen, kakor bomo pozneje videli, za deda Škurtovega posestva.

Ko Júra domov prikoraka, najde v kotu za mizo zopet tisto belo žensko; ali denes je bila neizrečeno lepa: rumenkasti kodri so jej viseli po ramenih in svoje modre oči je milo vpirala v starca.

„Maca! Maca!“ jame klicati Škurt prestrašen, „pomagaj mi, skušnjava je zopet tu; sedaj vže sedi v kotu za mizo.“

„Zakaj si izpil kozarec vina, ker ti nisem rekel?“ pravi duh.

„Bil sem zeló žejen“, odvrne Škurt.

„Pojdi v kuhinjo“, nadaljuje duh, „in skuhaj gobe, potem pa je postavi na mizo pred žensko, sam pa ne smeš nič večerjati.“

Júra stori, kar mu zapové duh. Dolgo kuha gob, da se vse osmodé, — kajti jezilo ga je, da ne sme večerjati —, potem pa je postavi na mizo pred prikazen. Zdajci pa završi po sobi in bele ženske ni bilo več nikder. „Gobe jej ne dišé“ nasmeje se Júra, postavi je na peč in pokrije sè starim sitom, da bi je imel drugo jutro za kosilo, potem pa se vsede kè injigi in čita, dokler mu ne ugasne trska.

Ko se drugo jutro vzbudi in hoče kositi, ni bilo več gob v skledi: mačka je prebrnola sito in pojela, kar si je bil Škurt prihranil. —

* * *

Júra Škurt se ni mogel iznebiti bele prikazni, povsodi ga je izpremljevala. Kedar je zvečer dokončal svoje opravilo in legel spat, prišla je bela ženska k postelji ter mu je jela tako milo prepevati, da je Škurt skoro samega ginenja plakal, in večkrat se ga je vže misel polastila, da bi jo ogovoril, pa premagovala je vendar še, ker se je bal Mace. Večkrat pa je tudi milo plakala in vzdihovala, da se je Škurtu v sree smilila.

To je trpelo več mesecev, in Škurt je mnogokrat britko tožil duhu, da ga pustí v takovih skušnjavah.

Nekega dné se oglasi duh ter pravi: „Júra naloži v maliho suhah skorij, ki jih imaš v skrinji, ter idi na božjo pot na sv. Višarje, čez četrinajst dnij pa se zopet vrni; kajti čas je, da se iznebiš skušnjave.“

„Maca!“ vpraša Júra skrbljivo, „kaj bode pa koza počela, ker ne bode imela krme?“

„Odrini le brez skrbi od doma“, odvrne duh, „za kozo bodem jaz skrbel.“

Škurt pobere suhe skorjice po skrinji in je spravi v maliho, potem pa vzeme debelo palico

ter se napoti na sv. Višarje. — Na vsej dolgej poti ni družega vžival, nego suhe skorjice in pil mrzlo vodó studenčnico, pa hodil je vender tako krepko, da je vse druge romarje prehitel.

Ko je prišel k sv. Joštu, pokleknil je pred velikim oltarjem in klečal je na golih kolenih do trde noči in goreče molil, potem pa šel pod cerkev, legel na trato in trdo zaspal, ker bil je vže truden po dolgej hoji. — Po noči mu se je sanjalo, da je prišla na goro k sv. Joštu dolga procesija z banderi, in belo opravljene deklice so šle pred moštranico in pele lepe pesni o Materi božji. Hotel je tudi on uvrstiti se mej romarje ter iti ž njimi v cerkev, pa zdajci zagleda pred seboj dva moža: jednega majhnega in strašno rejenega, družega pa suhega, pokvečenega z veliko omrelo pod pázduho, mej njima je stala bela prikazen ter ju strastno objemala. Škurt se prestraši in jame moliti rožni venec in ko odmoli zadnji „očenaš“ za duše v vicah, privleče se siva megla ter zakrije prikazen. V žaljavi pa se je slišalo hrščeče petje, ki je prihajalo vedno glasneje tako, da se Škurt vzbudi. Solnce je bilo vže priplavalo izza hribov in v dolini so peli kosci na travnikih ter vriskali, da

je vse vprek letelo. — Júra opravi svojo jutranjo molitev, potem pa gré dalje svojo pot.

Dokler je Škurt popotoval, pasel je zopet Miha Mrtec županovo živino v dolgej Rebrni in prepeval; kar pride iz grmovja koza ter se pridruži živini. Miha je poznal kozo, zato je ni gonil v stran. ampak pustil jo je, da se pasla pri živini in obirala trnje. Ko pa zvečer ni bilo nikogar po njo, prime jo Miha za rog ter jo tira k bajti. „Škurt!“ zakliče zvenaj, „imate kozo.“ Ker pa so bile vežne dveri zaprte in se v sobi nihče ne oglasi, zapre kozo v hlev in hiti k živini; kajti bilo ga je strah, ker je vedel, da ima Júra v hiši duha zaprtega. Tako je pasel Miha kozo dan za dnevom, dokler ni bilo Škurta domov.

Na sv. Višarjah je bilo veliko, veliko remarjev iz raznih krajev. Júra ostane ondi tri dni in tri noči, ter moli neprenehoma. Več ustrežnik prekleč pred oltarjem in vse tri dni ne užije nič. To je pobožnost, to je pokora! Tretji dan opravi izpoved, prejme sv. obhajilo, potem pa nastopi pot proti domu.

* * *

Štirnajst dnij je vže preteklo, kar ni bilo Škurta doma, pa vender ni ničesar pogrešal pri hiši, vse je bilo v redu: črna mačka si je lovila miši, kozo je pasel Miha Mrtec, po hiši pa je vse vrejeval duh.

„Júra!“ pravi duh, ko stopi Škurt v sobo, „sedaj si na tenko izpolnil svojo dolžnost, kakor sem bil zapovedal, in odslej ne bodeš več imel nobene skušnjave. Tudi govoriti bodeš smel z drugimi ljudmi, pa le malo, kar bode potreba.“

„Maca!“ vzdihne Júra, „ti si dober duh, in srea sem ti hvaležen; samo lačen sem zeló, lačen, pa nimam kaj v usta dejati.“

„Na polici imaš kos kruha in skledico mleka“, pravi duh, in ko Júra pogleda na polico, bilo je vže res vse pripravljeno. — Ko se dovolj nakosi, teče na dvorišče in samega veselja, da se je iznebil hude skušnjave in da sme spet govoriti, jame plesati po trati in peti:

He hojladri hojladra spet sem vesel,
Na starost bom še le živeti začell

Duh pa mu se zakrohota v hiši in jame tudi peti, pa nekako zaničljivo, kakor bi se hotel norčevati z Júro:

Čas neprestano se vrti, Prej' kot poteče leto, dan.
Napoči dan in vže ga ni, Bo Júra Škurt vže zakopan.

„Maca! kaj praviš?“ povpraša Júra nekak zavzét, ko sliši duha prepevati.

„Nič, nič, le skači, kolikor ti se poljubiš“

Krog Škurtovega pohištva je bilo vse, kakor popreje; prav nič se ni izpremenilo; le na dolgej Rebri je bilo vse tiho; kajti Miha Mrtec ni več pasel ondi županove živine, pasel jo je starikov dedec, ki je vedno ležal in pušil tobak, zapel pa ni nikdar nobene.

Tretji ponedeljek zjutraj pokliče duh Škurta rekoč: „Pojdi v vas k županovim, ondi je žetovanje. Veseli se na stare dni, kolikor hočeš, samo glej, da se ne upijaniš.“

Júra z veseljem uboga in se odpravi v vas — V županovej hiši je bilo vse živo: godci s godli, svatje peli in plesali, za mizo pa sta sedela ženin Miha Mrtec in nevesta Nežika z Gora. Župan namreč je imel Miho zeló rad, ker mu je vže mnogo let zvesto služil. Ker ni imel nič otrók in je vedel, da bode moral Miha v vojaki, ako se ne oženi, dal mu je v last dolgo Reberčesar je Miha vedno želel, ter mu dovolil oženiti se s pošteno deklico Nežiko, katero je Miha

vže dolgo ljubil. Fant in dekle sta bila sedaj popolnoma srečna, ker imela sta se zelo rada, kakor dva golobčeka.

Ko se prikaže Júra Škurt golorok in bosonog skozi dveri, klicalo ga je vse k sebi in mu ponujalo piti; ženin pa mu je celo rekel sestiti mizo, ker spoštoval je Škurta zelo. Mnogokaj so se pomenili, in Júra je denes v prvič odprl usta in jel na dolgo in široko prorokovati srečo novima zakonskima in ju zagotavljati, da bosta kedaj stanovala v njegovej bajti. — Ko se je stemnilo, prikrevsal je Júra počasi domov, in sicer ne popolnoma po Macinej volji, ker imel ga je nekoliko preveč.

„Zakaj si se preveč napil?“ vpraša ga duh.

„Maca! ne huduj se, moj život je vže star, torej ga več ne nese toliko, kot nekdanj; jaz pa sem ga še po nekdanjej navadi srknol.“

Pa njegov duh je bil usmiljenega srca; prav nič mu ni očital, ampak rekel mu je, naj gré spat.

* * *

Júra je stal pred hišo in na tnalu drva sekal, ker zima se je vže približevala.

„Júra!“ pokliče ga duh, „pojdi v vas v Krokcarjevo krčmo in izpij ondi polič vina, da bodeš laglje umrl, kajti prišla je poslednja ura.“

Škurt se ni prav nič ustrašil te novice, ampak še vesel je bil, ker moči so ga bile vse zapustile, da ni mogel več lahko delati. Postavi je sekuro v kot za dveri, vzal iz skrinje dve šestici ter šel v vas v Krokcarjevo krčmo.

Domov grede sreča Miha Mrtea, ki je nesel iz mlina.

„Miha! pridi, pridi jutri k meni“, pravi mu Júra, „jaz bodem nocoj umrl, da me pokoplješ.“

Miha mu se smeje in gré dalje, Júra pa proti domu.

Domov prišedšemu reče duh: „Skuhaj si večerjo, potem pa odkrij hišo in razderi strop, da bodem mogel ven; kajti po tvojej smrti ne bodem več prebival tukaj.“

Júra si skuha mlečno kašo in se je prav dobro najé, potem pa vzeme sekuro in jame podirati streho in strop na hiši. Mesec je bil priplaval izza gozda in krasno obseval krog stoječa drevesa, ko Júra konča delo in se zopet vrne v hišo.

Dolgo sta se še z duhom pogovarjala; o čem, to ni nikomur znano; slednjič pa pravi Maca: „Opravi svojo večerno molitev, pogrni postelj, prižgi blagoslovljeno svečo sv. Višarij, potem pa se vlezi in zadremlji!“ —

Júra poklekne in dolgo moli, potlej pa prižgé svečo in jo postavi zraven postelje, pogleda še jedenkrat ven po okolici, razsvetljenej od blede mesečine, potem pa se vleže na postelj in zadremlje — za vselej. V tem trenotku, ko Júrina življenje ugasne, zapusti tudi duh njegovo hišo in ne vrne se več.

Drugo jutro pride Miha Mrtec mimo hiše. Videvši vso odkrito in luč v sobi, stopi noter, in glej! — Júra Škurt je ležal mrtev na postelji.

V nedeljo zjutraj je šla vrsta ljudij za črno pogrebno krsto od gozda proti vasi, in mej njimi duhovnik: pokopavali so starega Škurta.

Miha si res postavi pozneje hišo ondi, kder je stala preje Škurtova bajta; in živel je veselo in zadovoljno sè svojo ženo mnogo let ter obdeloval polje, kder je nekdam pasel županovo živino.

Koza in črna mačka sta ostali še pri hiši, ko vže ni bilo zdavnaj Škurta več.

Zgodovina motniškega polža.

(Stara povest na novo predelana.)

Letam-le po leti sem spremil nekega slame-
rezca na goro k sv. Lovrenču, da bi ondi, kako
se je ustil, botanizoval. Nabralo se je še neka
druzih vedoželjnih glavie in stari Grog, ki je
vže nekđaj sè saksonskim kraljem po tih hribih
lazil ter iskal sladkih koreninic, ali kaj-li, ki
je nam odločen za nosača.

Mladi gospodek šibkih udov in zeló zeló
nežnega obličja, naložil je ubogemu Grogu celo
butaro sukenj, da je siromak kar stokal po
njimi, — menda se je bal, da ne bi pozebel na
gori, — jaz pa sem vrgel svojo potlačeno sukno
črez rame, ker sem vže utrjen kakor tesarska ke-
bila, in se ne bojim vsacega mrčesa, in počas-
nih korakov se je jela pomikati mala karavana
više in više v goro.

Pot je bila res slaba, pa družčina še sla-
beja; starega vruga ni bila vredna. Midva :

Grogo sva stopala prek, da se je zemlja pod nama tresla, posebno starec jo je tako dobro praskal, kakor da je stoprv dvajset let star. — Ali naša gospoda, naša prenežna gospoda — ta nama je delala križe in težave. Bili so trije krepki junaki, — Bog jim grehe odpusti! ki so lazili bolj po štirih, nego po dveh. Jaz sem bil najveći siromak, ker sem bil takoj pred njimi. Zdaj me je zgrabil jeden za hlače, zdaj drugi za hlačni pas, da bi si opomogel kvišku, in predno smo prišli do pol hriba, imel nisem vže nobenega gomba več.

Po dolgem, dolgem trudu, prišli smo slednjič do majbne cerkvice vrh hriba. Bilo je na gori res nekoliko sapice, in naša družba se je zavila skrbno najmanj v čvetero sukenj, midvaz Grogo pa se vsedevala na trato in napravivala tobak.

Po kratkem oddušku odpravi se vsa popotna drhal z Grogo vred v gozd, in mladi gospodek si je nataknil lepe rujave rokavičice na mehkužne prstičke ter jel razkopavati zemljo, kakor bi poljev iskal. Lehko noč, takovi botaničarji! —

Jaz nisem vedel, kaj bi počel. Šel sem za cerkev, vselse na kup kamenja in zrl sanjavo proti Ljubljani, kder so se baš nekoliko razvlekle megle.

Sedel sem denes prvokrat pri cerkvi sv. Lovrenca, ki si je tako visoko izvolil svoj sedel in kaj mi pride na misel? — Stara, silno stara povest o motniškem polži, katero mi je pripovedovala, ko sem bil še deček v samej srajci, stara teta, in katero mi je oče še večkrat potem ponovil, pa vselej v drugačnem obliku. Prevdarjal sem na vse kraje, je-li bil ta polž kaj v rodu slavnemu Višnjanskemu, ali je bil morda njegov sin, ali celó ujec; ker pa tega nisem mogel iztuhtati pri vsem svojem trudu, povedal bom samo to, kar vém iz verjetnih virov, kar mi je pripovedovala teta, kajti njeno pripovedovanje zdi mi se najbolj verjetno, ker je bila ženica vže zelo stara in je mnogo doživela na svetu.

Anno tisoč in ne vem koliko še post Christum natum godile so se v Motniku čudne reči žalostne in vesele, kakor je še navada dandenašnji.

Župan oče Burkljica kupil je na sejmu v Kozjem potoku mladega janjca, da bi ga zaklal za velikonočne praznike. Ker pa je janjec še sem ter tja rebra kazal, četudi je imel veliko volne, sklenol je ga še nekoliko porediti; zato raj ga izročí svojemu sinu Jaklju, da bi ga

pridno gonil na pašo v Staro reber ter ga popravil še nekoliko, kolikor mu manjka.

Jakelj, županov sinek, navezal je janjca na motvoz, ter ga gonil vsako jutro in popoldne pridno v Staro reber, kder je bilo mnogo resnjaka. — Neko popoldne je pasel baš ob plotu za lazom soseda Mihe Krivorepeca ter premišljeval, kako dobro bode o velikej noči obirati kosti rejenega bročeta. Urno jame mahati z repom, povzdigne glavo in ko bi trenol, smukne jo érez trnjev plot v sosedovo rž, ter potegne nabrega Jaklja za seboj. — Ubogi Jakelj dolgo ni vedel, kaj se je ž njim zgodilo, takó je bil preplašen; stoprv ko je zapazil, da ga je janjec opraskal po rokah s parklji ter mu trnje raztrgalo in izvleklo iz-za hlač umazano srajco, jel je takó vpiti in tuliti, da so vse vrane zbežale i njive na bližnje smereke.

Sosed Krivorepec je na drugej strani laza gnoj trosil, da bi si krompir posadil, zaslišavši pa krik od plota sem, teče gledat, kaka nesreča se godi v njegovem lazú. Ko pa zagleda dečka i janjecem vred v rži, stisne nehoté bolj krepko gnojne vile v roke in jame rohneti na vso moč : „Ti potepuh ti mali, ti rabeljska bojazen! zakaj

si mi popasel ozimno rž? Ko ne bi bil županov sin, takoj bi te nabol z janjcem vred na gnojne vile ter obesil vse skupaj na kol, da bi se onđ obadva pokorila.* To rekši zgrabi dečka za vlase in janjca za rep, ter vrže vse skupaj čez plot na drugo stran.

Ko Jakelj zvečer domov prižene, devala je mati baš mlečno kašo v skledo ter jo s kuhalnico mešala, da bi se preje ohladila. Jakelj si obriše z umazanim rokavom objokane oči in začne tožiti materi, kaj se je janjee pregrešil in kako ga je sosed Krivorepec vlasal. Da bi mati bolj gotovo verjela, jame še ihteti in potem na ves glas tako bolestno zajoče, kakor bi mu se bil lonec ubil.

Kako je mati vdelovala, zaslišavši sinčevu tožbo, ni moči popisati; gotovo bi bila vsa vase zvedela in skupaj zdrdrala na pomagaj, ko ne bi bila županova hiša precej daleč v strani.

Zvečer pri večerji se je začel stoprv pravi pomenek. Oče župan je takoj poslal po soseda Krivorepca, kot zatoženca, Anžeta Naduhoveca in Gašperja Nepotrebuježa, kot prič, da bi se ta stvar po sodnih zakonih dovršila.

Vsi trije možjé so se zbrali praznično oblečeni pri županu, ko je baš oče Burkljica zadnj

krompir pojel in z leseno žlico postrgal veliko skledo, v katerej se je še držala sem in tjà kaka betvica mlečne kaše.

„Naš predobri oče, župan Burkljica!“ pričel je Krivorepec, ko si je nekoliko oddebnol. „vi ste me poklicali, da bi resnico govoril in se opravičil, zakaj sem vašega sina vlasal in vašega janjca za rep črez plot vrgel. Le počakaje, bom vse povedal: Jaz sem v lazu gnoj trosil na pšenišči, da bi krompir posadil, in baš sem pre-mišljeval, kako mi se je lepo rž ponesla, da ni kar nič pozebla, in izračunil sem, da je bo naj-manj polpeti mernik, če je toča ne vzeme, ali pa če še kak mraz ne pride, ko slišim grozni jok in vpitje za svojim plotom. Nehoté stisnem vile v pest in tečem gledat, kaj bi bilo, pa mi-slite si! Vaš sin Jakelj z janjcem vred se je valjal po rži meni nič tebi nič, ko da se ne bi go-dila nikakoršna škoda. Presneta kvara! več sta mi je pomčkala, nego za deset bokalov, in ja-sjec je je tudi nekaj pojel, ker je imel še nekaj bilek v gobčeku, ko sem tjà prišel.“

„No, kako je bilo pa potlej?“ vpraša oče župan moško.

„I no, Jaklja sem zgrabil za vlase, janjca

pa za rep in lop! ju treščim črez plot; kajti vedel sem dobro, da mi oče župan ne bode povrnol pomendrane in popasene rži, torej sem s mislil: najbolje bo, če si sam nekoliko zadostiš.

„Kaj bosta pa vidva rekla, moža?“ vpraša župan zraven stoječi priči.

„Da je Krivorepčeva rž res pomendrana in popasena, in da mu se je zgodila velika škoda“, začneta obadva h krati modrovati. „Ker pa je tudi vaš sin bil vlasán in od janjca in trnja opraskan, in ker je janjec pustil v trnji nekaj volne, katere mu ne more nihče več povrniti, zatorej se ta reč nekoliko poravná, namreč: vsi skupaj so nekaj pregrešili.“ —

„Prav imata moža“, pričné zopet župan, „vsi so krivi, najbolj pa janjec, ker je prvi pričel in je še mojega sina zapeljal v pregreho zatorej zasluži, da ga ne bomo nič več redili, ampak še pred veliko nočjo obrali njegova rebra in stegni, kožo pa porabili za irhaste hlače.“

Drugo jutro je visel vže nespametni janjec v Burkljičini veži za pete in njegov drob je ležal v pomijalniku pred pragom. Oče župan je bil kratkih besedij pa tudi kratkih mislij.

Zvečer so baš večerjali s kisló repo vred janjčeva stegna, ko pride v hišo berač Rokomalih, mani čarodejnik, ki je vže obhodil pol svetá.

„Bog vam blagoslovi! — kaj pa večerjate, oče župan?“ vpraša berač, pogledavši na mizo.

„Pregrešnega janjca smo zaklali, ki je škodo delal na sosedovej njivi, in je Jaklja vsega opraskal“, reče župan.

„Prav ste storili namerkaju, da ste mu polomili kosti.“ —

Po večerji prične berač Rokomalih blizo takó-le modrovati: „Oče župan Burkljica! ker ste velikonočno jagnje vže povečerjali in se je stoprv post prav za prav začel, torej vam prinesem neko drugo žival iz daljnih krajev, katera se da jako dobro izrediti ob kratkem času in je potem prav dobra jed.“

„Pokaži jo, kakošna pa je? kde jo imaš?“ jame poizvedovati vsa županova družina.

„Tu-le jo imam“, pravi berač in izvleče iz nalihe velicega polža.

„Ovbe pojdi, to je polž!“ zavzeme se mati županja.

„A, kaj pa da, polž; se vé da je polž, pa takošen. Taki polži dobé se le v jutrovej deželi,

so prav našim podobni, dokler so mladi, potem pa vrasejo, rečem da večí, nego je bil vaš janjec. Ta je stoprv štirinajst dnij star, v dveh tednih se bo poredil, da bo kaj. Razven tega pa je krotka živalica, nikomur nič noče, in Jakelj jo bo lahko krmil in nikdar ga ne bo opraskala kot hudomušni janjec.“

„Taka tedaj je ta nemarast; le poglej na kaj se po svetu vsega ne dobó; tako-le je le vse je mogoče! — Koliko ti pa dam za-nj, Jurij, pa ga boš kar tukaj pustil?“ vpraša župan.

„I koliko? čemu se bova dolgo pogajala pet mesenih klobas, pa nekoliko janjčevega loja da si bom črevlje namazal, pa je račun storjen, vsaj mene nič ne stane ta žival, samo nositi sem jo moral dolgo iz jutrove dežele. Vam je dam tako cenó, ker ste ví, drugemu pa je ne bi.“

Kupčija je bila storjena. Jurij Rokomalih je vzel klobase in loj, ter šel — Bog te čuvaj, ni ga več — oče župan pa je imel polža v reji za veliko noč.

Koj drugo jutro ga je nesel Jakelj ven na trato, da bi se pasel, ter ga privezal na motva. „Lejte, mati,“ dejal je županji, ki je stala na pragu in gledala, kaj bo polž počel, „kako počasi lazi; ta mi pa ne bo ušel ne!“

Polž se je vsak dan pasel, in oče župan je rekel, da se dobro ponaša, da je vsak dan večji, vsaj njemu se je tako zdelo. — Ko pa se je polž nekoliko preobjel, jel je kazati svoje roge, in čim bolj ga je tolažil Jakelj, naj bo pri miru, tim predrznejši je postajal. Nekega dne pa je neznan daleč pomolil roge iz svoje hiše in mahal jo je naravnost proti Jaklju, kakor bi ga hotel pobosti. Jakelj pa je bil urnih nog, spustil je motvoz, zbežal v hišo in ondi tožil materi, da polž ni nič boljši nego janjec, da ga boče pobosti in mu je vže roge nastavil. Ta novica se je kmalu razširila po vsej vasi. Jakelj je povedal materi, mati očetu, oče pa prvemu sosedu in sosed zopet dalje po vasi. Kaj je bilo začeti? Oče župan pokliče vse vaščane skup in se posvetuje z njimi, kaj bi bilo storiti s hudobnim polžem in z beračem Rokomalihom, ki jih je tako oplahtal.

„Slavni oče župan!“ ogласi se švedravi kovač Brlizgovec, „jaz sem jo iztuhtal v svojej buči in meni se zdi, da bo prava.“

„Le na dan ž njo!“ vpijejo vsi, „Brlizgovec je moder mož!“

„Jaz menim, ljubi oče župana tako-le: berač Rokomaliha ne moremo kaznovati, ker jo je potegnul, zatorej se bomo znosili nad polžen. Ker ni hotel zadovoljen biti z blago prostostjo, ki jo je užival pri vaši hiši, priklenoli ga bomo k stebru, da se ne bo mogel nikamor ganiti in ondi bo čakal svoje smrti. Vi, oče župan, imate pod kozolcem debel hrastov štor, tega bom okoval in ga zabil v zemljo, pet črevljev globoko menda ga hudir vender ne bo izdrl, potem pa bom skoval tri prav močne verige, in še deno ga bomo priklenoli.“

„Dobro, dobro! priklenoli ga bomo!“ vpijajo vaščanje, „sicer nam pobode naše otroke in še nas zraven; Bog vedi, kakove trme je?!“

Polž je še vedno lazil po trati in kasa rogé, nihče si ni upal blizu. — Sedaj se zberajo vaščanje s koli, gnojnimi vilami, cepei in raznim drugim orožjem polža lovit.

„Vidite,“ pravi župan, „kar nič se ni popboljšal, še vedno nam kaže rogé, hudiman je vender le zdivjal.“

„Oče! jaz ga bom kar z vilami prebolil, če se va-me zaleti,“ pravi sosed Krivorepec.

„E nič se ne bojte,“ pravi kovač Brlizgovec, ki je tudi prišel oprtan z verigami, jaz mu bom vše podkuril, le glejte, da ga preveč ne razdražite, sicer je po meni in po vas.“ — Tiho je lazil krog njega po kolenih in predno so se raščanje nadejali, bil je vže polž vklenen s tremi verigami.

„Ga vže imamo namerkaja!“ kričé vsi veselo. „le poglejte ga, potuhnenca, kako naglo je skrila svoje rogé; sedaj vé, da je v pasti.“

Kakor razbojnika so gnali ubozega polža k županovemu skednju ter ga ondi priklenoli h tolu. — Polž je bil nekaj dnij zeló pohleven, nikdar ni pomolil svojih rožičkov na dan, vedno je ležal v svojej hišici; slednjič pa se je pripravil in zopet postal hudomušen. Oče župan je tako jutro pridno ogledoval steber, če ga ni kaj smajal, in verige, če ni vže kak ud odjenjal.

Približala se je velika noč, in polžu je odšla zadnja ura.

Oče župan je povabil vse vaščane na koline, in vže teden popreje je kupil pet vatlov črev in klobase. — Vaščanje so se zbrali in oče župan jih je tako-le nagovoril: „Ljubi moji vaščanje! le poglejte, kako se je moj polž poredil, lepo

kosilce bo in mnogokatero mastno klobaso bodemo povžili, če Bog dá. Beraču Juriju Rokomalihu gre hvala, da nam ga je naklonil, zatoraj mi vsi iz srca odpustimo, česar smo ga obdolžili, namreč: da nas je prevaril in nam prignal v vas hudobno, divjo žival iz tiste jutrove dežele, kder nikdar ne dežuje in menda tudi ne sneži. Kedar bode prišel k mojej hiši, dal mu bodem vselej dober dar, da ga bode vesel, in vi, moji vaščanje, storite tudi tako.“

Sedaj vzeme velik nož, nabrusi ga dobro, in vsa druhal vrè k županovemu skednju. Mati županja je prinesla velik pomijalnik, da bi ko podstregla, kajti hotela je tudi godljo kuhati. Pazno stopi župan k polžu, potrka na lupino in polž pomoli svoj goli vrat. Ko bi trenol, zabode mu dolgi nož v goltanec, in kri je bruhnola na vse kraje ter oškropila krog stoječe. Mati županja ni nič dobila za godljo.

Kakó so ga potem mesarili in se gostili s njim, tega ni treba praviti. Dolgo, dolgo so se še spominjali vsi vaščanje in njihovi otroci debrega kosila pri županu, ko so se gostili s polžem.

Le nekaj bi bilo še omeniti. Ko je drugo jutro šel kovač Brlizgovec na Vranjsko, videl

je na Ločici, da je ves zvonik krvav. Kri razsujenega polža je tako hudo bruhnola iz njegovega goltanca, da je oškropila celo zvonik Ločiške cerkve, dobro uro od Motnika, in še dan današnji je zvonik na zahodnji strani ves okrvavljen. Pravijo, da je od polža; ne vém, je li res ali ne.

To je kratka zgodba motniškega polža, čegar steber imajo menda še sedaj pri županu v Motniku, in tudi one verige, s katerimi je bil priklenjen, ter je kažejo ptujcem, kot zanimiv ostanek iz starih časov.

Gregelj Koščenina.

(Obraz iz domačega življenja.)

Čajžev stric je bil dober mož. Večkrat je dal za kak poliček vina pri Jožku; in tedaj sem moral vselej jaz zraven biti, da sem mu pripovedoval, kaj se godi po svetu, kako daleč je v Ameriko itd. On pa mi je zopet pravil, kako je hodil v vas na Moravsko, ko je bil še fant, da je bil njegov sin Matevž dolgo vojak v Dalmaciji, da se je ondi bogato oženil in postal krčmar v Šplitu, kder še dandenašnji dobro živi. „Primojruha!“ dejal je večkrat, „ako bi imel dovolj denarja, šel bi ga še jedenkrat v svojem življenji obiskat, bi vsaj videl, kakovo babnico je steknol.“

Tako je pravil Čajžev stric in h koncu vselej pristavil: „Vidiš, Jože, tako-le je bilo véasih, ko sem jaz bil takov fante, ko si ti sedaj; sedaj je pa drugače, ker se je svet presukal.“

Kakor sem rekel, s Čajževim stricem sva uganola mnogokatero, in vsaka, koja je prišla iz najinih ust, bila je gola resnica, jasna, ko beli dan. Pozneje sem jaz zapustil krašinske hribe in šel doli na Ogersko nekam svinca iskat, stric pa je ostal doma pri svojih kopitih, ter delal Krašinjanom črevlje, kakor popreje, ako se ni vže naveličal, in poleg, vém da, tudi izpil mnogo-kak poliček vina, le škoda, da mene ni bilo poleg!

Neko nedeljo popoldne, ako se ne motim, bilo je baš pred vsimi svetimi, sedel sem pri svojem prijatelji, učitelji Janezi, ki mi je menda baš pravil, da se misli ženiti prihodnji predpust ter si izbrati izmej mnogih krašinskih deklet najzaljšo in najpridnejšo, ki mu bode pomagala prenašati butaro svetnih križev in težav, katerih je pa on po mojej misli kaj malo imel. Zdajci stopi v sobo Čajžev stric resnega obraza, kakor je bila sploh njegova navada, in z majhnim vivěekom v ustih. Potrapljá me po rameni in reče: „Jožko! stopi, stopi nekoliko doli k nam v gostilnico, da se bodeva zopet kaj pomenila! Ti več veš, ker študiraš, jaz pa ne vem nič, ker takrat, ko sem bil jaz mlad, še ni bilo

pri nas učitelja, da bi nas bil učil čitati in pisati.“

Moral sem ga ubogati, ker sem vedel, da je stric zeló hud mož, ako mu se ne izpolni volja. Takoj je rekel prinesti polič vina, po osem in četrideset in dejal smebljaje: „Nič, Jože, le pijva ga, vsaj nima kostij; vsaj pravi tista pesen:

Pijmo ga pijmo,
Dokler živimo;

Vsaj ne dobimo
Kaplje ga tam.“

Ko je izpraznil kozarec, postavil ga je pravo trdo na mizo, jel vleči iz pipe, ki mu je včasih na pol ugasnola, ter dejal: „Jože, sedaj bodeš pa pisal mojemu sinu Matevžu v Dalmacijo, pisal bodeš pa tako-le, kakor ti bodem rekel, veš! nobene besede ni več ni manj:

Ljubi moj sin Matevž!

Jaz sem te pošteno izpital in izredil, ko si bil še majhen črviček, in še za nikakoršno rabo, kakor se spodobi vsakemu poštenemu očetu. S krvavimi žulji sem te spravil na noge, da si vzrastel velik ko Golijat in močen ko hrast. Naučil sem te črevlje krpati, dreto delati in pod-

plate tolči. Da o' kratkem rečem, skrbel sem po očetovsko za te. Vse to sem te naučil in še več bi te bil, ko te ne bi bili vzeli k vojakom in odpeljali vstran; pa še tedaj sem ti dal pet šestic za poboljšek, še sedaj dobro vem. Ti pa si me, ljubi moj sin Matevž! čisto pozabil; ni vinarja mi ne pošlješ, čeravno dobro vem, da si se bogato oženil in imaš krčmo v mestu, kamor zahajajo gospodje, škrici, in ne kmetavzi, in taki ljudje imajo bore v žepu. Menil sem, da mi bodeš na stara leta podpora, ko vže ne bodem mogel več laziti in gibati starih udov, pa ti si figo storil za-me, veš, ljubi moj sin Matevž! — Ako imaš le še količkaj poštene krvi v sebi, odpiši in pošlji mi koje krajearje, da bodem izpil ob nedeljah kak maslec vina na tvoje zdravje. Vzpomni se, ljubi moj sin Matevž! koliko sva trpela s teboj z rajnico materjo, ko si bil še majhen štrkolinček, in nisi znal družega, nego cele noči javkati in cviliti, kakor bi ti bila Bog vedi kakova sila. Ti ne veš, kako si bil poreden in silen, ko si bil majhen. Popravi sedaj, kar si takrat napačnega storil. Sedaj pa končam svoje pisanje in upam, da me boš, ljubi moj sin Matevž! uslišal in mi stisnol kake bore v pest.

Bogu, mamki božji in tvojemu patronu s
Matevžu, da bi te povsodi čuvali, priporoča
Tvoj

potrebni oče.“

Tako sva sklenola originalno pisemce in
moral sem mu ga še jedenkrat prečitati, da bi
se prepričal, ali sem vse tako storil, kakor je
rekel. Obrisal si je pot s čela, ki mu ga je pri-
zadejalo delo, potem pa rekel zadovoljen: „Dè-
s tim sem mu pa podkuril.“

Krčma se je vedno bolj polnila s pivei in
sè stricom sva se pomaknola k peči v kot, da se
bi bila nikomur na poti.

Poznal sem vse goste: bili so večidel do-
mači fantje in tudi Bregarček sè svojimi barne-
nikami bil je poleg; samo majhen, suh možiček
v višnjevi kamižoli in irhastih, poguljenih hlačah,
ki je sedel tikoma strica, bil mi je neznan.
„Stric! kdo pa je ta-le človek?“ vprašam ga,
„ki tako srpo gleda, kakor bi ga kdo za vra-
tom tiščal?“

„Kdo je? e, ali ne poznaš Greglja Ko-
ščenine izpod Trojan, tistega starega voznika?
Ali ti ni oče nič povedal o njem?“ pravi stric,
in me nekako zvedavo pogleda.

„Nič“, odvrnem mu, „še slišal nisem nikdar tega imena.“

„O jaz ga pa dobro poznam, tega pijanca, ki je vedno žejen, kot žolna. Ako mu daš za maslec vina, pa ti bode do pulunoči pripovedoval, kako je po svetu vozaril in iz bogatije na nič prišel.“

Dedec je sedel v dve gubi skrčen in grozno stiskal svoj prazni maslec, kot da ga hoče prikliti, da bi dal še kako kapljico vina od sebe. Vže sem se ga mislil usmiliti in poklicati krčmarja, da bi mu prinesel polni maslec, ko nastane pri mizi strašen šunder. Mlad fantè je razsajal in bñl ob mizo, da so kar kozarci poskakovali in vino teklo od vsih strani od mize na tla. Kaj mu je navskriž prišlo, ne vem.

„Ti krivogledi potepuh ti, kaj boš razsajal tu in razlival naše vino! mi ga bodemo sami plačali in ti ne boš krajcarja priložil, ki nimaš nič, nego dolgi jezik“, oglasi se velik hrust ter dvigne izza mize. „Tu se vsedi in pri miru bodi; ako ti pa ni všeči, zgrabim te za goltanec in vržem ven, kot mlado mačè, da bodeš gagal pod kapom ko sto hudirjev. Ali si me razumel?!“

Ne vém, bi li bil še mír storjen, ako ne bil subí Koščenina med nje stopil, ter potegn mladega, razburjenega fantina k našej mizi.

„Kaj pa ti je? za kaj ti gré, da tako pčenaš? Menda te je hudoba obsela, ali kaj — Jurij! tu-le sedi in pri miru bodi, ako ti bodem pa jaz kostí premel; bodeš videl, prav sem vže star, veš, vsaj sem jih vže mnogim.“

„Pustite me, oče Koščeninov! pustite me, nikomur nič nočem“, kričal je fant skoraj jezno, jeze plakaje. „Jaz nočem, da bi mi ti-le več zabavljali, pri mojej veri da ne, in da bi hodili oni-le kishičar, tam za mizo, — vidite ga, tisti kateremu se še mleko za zobmi cedí, — moja Mico. Pri mojej molavi, da tega nečem — nak — nak, jaz vže ne. Izpodbil ga bodem kakor vrabca, ako ga dobim pod njenim oknom, da bode vedel, kdo sem jaz.“

„Tiho! pravim. Ako je Mica poštena, ne bode pečala ž njim, naj hodi ali ne hodi s njo; ako pa je tako nespametna, pa jo pri miru pustí, vsaj takova babnica se še kde dobi. V družčini mi pa ne bodeš nepokoja delal, o kratkem malo ne; jaz sem tvoj kum, ali me poznaš?“

„Poznam vas, poznam, vi ste moj kum, oni-le je pa potepuh, prevarnik, da je“, kričal je fant in grozil s pestjó.

„Le pri miru ga pusti, in tú-le sedi; ti si denes pijan.“

„Nič, — jaz pojdem v Meksiko, koj jutri grem se zapisat v Ljubljano, nič več ne bodem domá, da bi me vsakdo za bedaka imel: v Meksiko pojdem, potem naj pa Mico, onega špeharja in vse vkup vrag vzame, če hoče. Jaz grem pa v Meksiko, pa je račun storjen!“

„Kaj čvekaš čveka? Ti bodeš šel v Meksiko, ti? Kaj ti v glavo ne pade! Mene vprašaj, kako je po svetu, jaz sem vže več skusil, nego ti, ki še nisi nikder bil, ko domá za pečjó. Meniš, da ti bodo ondi pečena piščeta v usta letela? O kaj še! Še iz kože te bodo deli, iz kože, ter razobesili tvoje ude po drevji, da bodo bengljali in pekli se po solnei; bodeš videl, ali bode res ali ne. Tam so sami divjaki, ki ljudí tró, kakor mi je pravil črevljár Lavrenček; on pa vže vé, ker zna knjige čitati in nemški govoriti. Bodeš videl, nikogar ne bode nazaj, kolikor jih pojde tja, pa bi tebe bilo? Boga zahvali, da živiš, da si domá, in izbij si iz glave

vse te muhe, ki niso nič. — Tu-le daj za pol vna, ako imaš kaj denarja, če ne, bodeš za drugo pot plačal, meni se je vže grlo osušilo, potem ti bodem pa povedal, kako se je me godilo, in koliko sem pretrpel, pa vender nisem šel zaradi tega v Meksiko, kakor ti hočeš, in prazni nič, zaradi jedne babe.“

Vino je bilo kmalu na mizi; ko pa je kmalu hotel imeti plačano, jela sta se ta dva mladenaka žalostno pogledovati, bila sta obadva suha ko kresilna goba. „I potrpi no nekoliko, bode vže kakó“, dejal je Koščénina, „vsaj je še daleč do dné.“ Meni sta se siromaka smilila, zato sem plačam jaz polič vna, da bi vsaj slišal, kaj bode povedal Gregelj Koščénina.

„Veš, ljubi moj Jurij“, prične Koščénina, ko izprazni naliti kozarec do dná in si pogladi grlo, „jaz sem bil tudi tako-le mlad, kakor si ti sedaj, in baš tako navihan in svojeglav, ako še bodeš ne. Moj oče, Bog mu daj mir in pokoj! — bil je premožen voznik ter imel lep imetek. Mat je domá gospodinjila; oče pa je prevažal blago od mesta do mesta ter si služil denar. Vse je šlo dobro. Jaz sem vzrastel večjidel le pod materinim varstvom, kajti oče je bil le

nalokedaj domá, mati pa je bila za-mé premeška ženica, zatoraj sem lahko počenjal, kar sem hotel. Izbral sem si sosedovo Anico, in ondi sem čepel noč in dan, ker so imeli krčmo. Mnogo sem potrosil denarja, pa to se doma ni nič kaj dosti poznalo, vsaj sem tudi mnogo zaslužil z vožnjo ker smo imeli še sploh doma navadno po četiri konje brez očetovih. Oče se je postaral in mati ravno takó, in sedaj sem mel večjidel vse le jaz v pestéh. Se vé da sem moral nekoliko previdnejše ravnati, ker oče je bil prebrisan in štedljiv mož, na tiho ma sem pa le še véasih postopil k sosedovim ter ondi pa in igral cele noči z vozniki. Oče je zvedel, kaj sem vedno pri sosedu in rekel mi je, da naj popustim Anico, ker iz te moke ne bode izba; da si ne bodem sam neveste izbiral, kar bi mi bilo ljubo, ampak da bode vže on poskrbel to reč.

Oče je nenadoma hudo zbolel, in teden dni je spremlili smo ga vže na pokopališče. Jaz sem bil menda mej vsemi pogrebci najmanj žalosten, kajti želed sem si vže, da bi bil skoraj popolnoma prost. — Bog mi grehe odpusti, da sem bil tak, sedaj bi drugače ravnal. Jedva

sem prišel od pogreba domov, vsel sem se za mizo, zapalil pipo duhana in rekel: „Greg, sedaj si pa ti gospodar. Sedaj bodeš pa ravno kakor se bode tebi ljubilo, stari je bil preveč neokreten.“

Črez zimo mi je umrla tudi mati, in po hodnjo spomlad sem bil vže čisto sam. — Še Jurija dan popoldne naloživa s Korošcem hrast, da bi je peljala v Trst. Vzel sem četiri najboljše konje, očetove belce, in drugo jutro za rano smo napregla in jo zavila proti Trstu.

V Trstu izloživa hrastí. Korošec vrne se domov, jaz pa pravim: „Prekmalu je še vrniti se; kaj, ko bi jo mahnol v Tirole in potem dalje na Bavarsko? Ko domov prideš, pa se oženi vsaj te bode Anica rada čakala, bodeš vsaj kaj videl po svetu!“

Drugo jutro vže dobim priliko, naložim blago do Verone. Bili smo trije vozniki, ki smo skupaj vozarili in vsi trije smo bili mladi pti. Neko jutro, — bili smo vže blizu Verone, — naprežemo prav zgodaj, da bi še pred nočjó v mesto prišli. Cesta je držala po planjavi skozi majhen gozd in žive duše ni bilo videti nikdar

razven naših treh voz. Jaz sem vozil prvi, za mano pa hlapec nekoga Logačana in najzadnji je bil njegov gospodar s samo tremi konji. Baš smo se bližali vže koncu gozda, ko gospodar zadaj zavpije: „Pomagajte!“ Tema je bilo še in videlo se ni nič kaj še, mislil sem, da se je morda kolo potrlo. Brzo vzamem kol, ki sem ga imel privezanega zadaj in hitim s hlapcem vred k gospodarjevemu vozu. Pa kako se prestrašim, ko zagledam zbežati tri temne človeške postave v gozd! Gospodar je ležal na tleh pri zadnjih kolesih mrtev. Dolg nož mu je tičal v prsih, orilec ni ga imel več časa izdreti. Brzo prižgem svetilnico in jamem ogledovati mrtvo truplo: pasí krog ledij, v katerem je imel denar, ni bilo več. Kaj je bilo začeti? Mrtvo truplo deševa na voz, potem pa poženeva konje, kar se je dalo. V bližnji vasi so zagrebli gospodarjevo truplo, in s hlapcem sva vozarila sama dalje proti Veroni.

V Veroni sem zopet naložil novega blaga, da bi ga peljal v Inomost. Hlapec me je prosil, naj grem ž njim domov, ker nema toliko denarja, da bi izhajal, jaz pa nikakor nisem bil pri volji; posodil sem mu toliko, da je lahko

spravil obadva voza domov, jaz pa sem tretje jutro vže zopet šel proti Tirolskemu. Blizu Bocca zadene me prva nesreča. Moj najboljši, vajeta konj se spotakne v nekej grapi, ter si zlom nogo. Moral sem ga ondi pustiti in samo s trem voziti dalje, kar je zeló težavno. Rajše bi bil takrat izgubil dve sto goldinarjev, nego tistega konja, potegzol je, če bi mu bil ne vem koliko naložil.

Neko nedeljo baš opoludne sem vozil po precej strmem klanci skozi majheno vas. Zavoz sem dobro, pa hudir vé kako, da se je zavoz vzdignol, in kakor blisk je dirjal polni voz po klanci navzdol. Konja ga nista mogla vzdržati, vedno so jima bila prednja kolesa po kolenih. Jaz sem ostal daleč zadaj in videl sem, kako se je premetaval voz iz jedne strani v drugo. Pod klancem je bil velik ovinek; konja zavijeta in ko bi trenol, prekucne se polni voz sredi ceste. „O križane težave, sedaj mi Bog pomagaj! škoda bode več, nego za tri sto goldinarjev.“ Vaščanje so mi pomagali zopet naložiti voz, in jaz nisem hotel v noben zaboj pogledati, je-li velika škoda, ali ne, dejal sem: „videlo se bode vže v Inomostu“.

V Inomostu smo izložili pred veliko prodajalnico, ter pogledali zaboje. O joj! krasna, velika zrcala, pisane steklenice in porcelanasta posoda, ne je bilo drobno, le malo rečij je bilo nepoškodovanih. Vozil sem namreč steklarsko blago. Naznanil sem prodajalcu, kako mi se je pripetilo na poti, pa ta je zmajal z glavo in dejal: „Ne morem pomagati, plačajte, kar je škode, drugače ne gré ta stvar.“ Dolgo so računili in računili, in slednjič so spravili toliko skupaj, da sem izpraznil vso svojo mošnjo in še tretjega konja sem moral ondi pustiti.

Sedaj sem imel samo dva konja še, denarja pa nič. Želja, dalje na Bavarsko odrinoti, mi je popolnoma prešla, zatorej sem sklenol, skozi Solnograd vrnoti se domov.

Zvečer sem sedel žalosten v nekej kavarni ter premišljeval, kako nespameten sem bil, da sem si upal tako daleč. Večkrat me je jeza grabila, da sem si vlase pulil; kajti prišel sem s najboljša konja in ves denar. Pri bližnjeji mizi so igrali trije dolgobradi, gosposko opravljeni možaki, ne vém, ali so bili dohtarji, ali tajli, le toliko vém, da so bili sleparji, kakor sem se kmalu prepričal. „Kaj, ako bi tudi ti

poskusil srečo v igri“, pravim sam pri sebi „morda se ti izide, ako pa izgubiš, ti je to enako, vsaj ni dosti vredno, kar še imaš.“

Pristopil sem bliže in jel ž njimi igrati. Od začetka šlo mi je še precej dobro; menil sem, da si morda le nekoliko opomorem in poravnam, kar sem izgubil po nesreči. Kmalu pa sem jel izgubljevati, in nadejaje se, da se morda zopet sreča na mojo stran obrne, stavlil sem vedno več. Ko je zjutraj tri bila, zaigral sem vže voz konjema vred; le nekaj malega so mi dali, kakor so rekli, iz usmiljenja. Vzel sem bič, ki je bil še jedini moj, in napotil se peš domov. Sram mi je bilo, grozno sram, kaj bodo rekli doma ljudje, ko pridem prazen domov, pa kaj se hotelo, izgubljeno je izgubljeno. — Domov prišel sežem v žep in kaj mislite, koliko je bilo: v eni roci dva krajcarja, v drugi pa bič. Škornje niso imele več podplatov, hlače so bile vse razcefrane, mošnja pa je vpila grozne revščine.

Ljudje so mi se povsodi posmehovali, rekli „Vidite, tako-le morate vozariti po svetu, kakor mladi Koščenina.“

Sam hudiman vé, kako so oni bradaši igrali, toliko vem, da je jeden izmej njih več

ni v zrcalo, ki je viselo njemu nasproti. Jaz pravim, da so bili, — Bog in sv. križ božji, — s hudobo v zvezi, drugače ni mogoče.

Pa to ni bilo še največe hudo, ki me je zadelo; vsaj sem imel domá še štiri bistre konjčke in lepo posestvo; — čakalo me je še vse kaj hujšega.

Odkar me ni bilo domà, prišel je v vas mlad žolnir, ki je hotel premeriti naš gorati svet, in naselil se je pri sosedovih v gornjej sobi. Da bi ga bil muri preje popil! — Mladi gospodič je bil precej čedne postave: velik, vitke tisti, z dolgimi, črnimi vlasmi in majhnimi, črnimi brki pod nosom. Razven tega je nosil lepo ogersko suknjo, vso ožnorano, in pušil je dolgocevne pipe, ki mu je segala skoro do tal. Dekleta po vasi so sploh rade za njim pogledovale in mnogokatera si ga je na tihem želela, da bi bil njen mož.

Jaz nisem nič hudega slutil in zahajal sem napet k sosedovim, kakor preje. Le Anica, ta je bila nekako drugačna; nekako posmehljivo je je šalila z menoj, in kedar sem kaj omenil o ženitvi, dejala je: „E le počakaj še, da se drugopot zmeniva“, in jela je peti:

Le počakaj, le pojenjaj,
Da se vremce sprevedri.

Pa dečla ni mislila, da

Vremce se je sprevedrilo,
Ljubega več k meni ni.

Žolnir in Anica sta se vedela povsodi tak
pazno obračati, da živa duša ni mogla nič slutiti.

Preteklo je nekaj mesecev in jaz sem ma-
ral za nekaj dnij na Štajarsko, kder sem imel
mrvo pokošeno na travnikih. — Domov prišel
sedel sem nekega jutra pod kozolcem in brus-
slamorezno koso, ko pride stara Ovsenarica mimo
in pravi: „No, Koščenina, ali ne greš nič
sosedovim, denes imajo botrinjo?“

„Kakošno botrinjo?“ vprašam jo.

„I no, krst so imeli.“

„Krst?! — Čegav krst? Menda se norčujete
z menoj, mati; vi ste še vedno poredni, ko
ste bili, četudi ste vže stari.“

„Ne, nič se ne norčujem, res je res; Anica
je pŕvila prav zalega fantka.“

„Pojte se solit, vsaj ni dolgo, kar sem bil
onđi, bi bil vender kaj vedel.“

„Je-te, pa je vender le takó. — E jaz sem
dobro vedela to reč sè žolnirjem, če me tudi
imajo ljudjé za neumno. Le čakaj, da ti po-

vem, kar sem videla sè svojimi lastnimi očmi, pa mi boš gotovo verjel. Le-tam, ko še tebe ni bilo domov z Nemškega, ali kder si vže bil in prodajal smolo, nesla sem vže pozno zvečer perilo svoje hčeri, ki služi pri Hudoretu. Domov gredé sem počivala doli-le na travniku pri vašej vrbi, ker me je vže zelo sapa silila in nisem mogla več dalje. Molila sem rožni venec in potem še nekaj očenašev za srečno zadnjo uro; kajti dobro vém, da ne bom več dolgo krevsala po svetu, — ko prideta po brvi sem žolnir in Anica, držé se za podpazduho. Mene nista videla, ker me je baš zakrivala vrbova senca. Prišed na stezo, obstala sta, objela se in potem je zbežala Anica urno, kakor srna domov, žolnir pa jo je zavil po travniku gori za vodó. „O ti prismoda mlada ti“, dejala sem gledaje za šekletom. „kako si vender abotna. Sedaj mišš, da imaš vse na svetu, ko se ti prilizuje a beluh, ali pozneje bodeš videla, kako si bila respametna, in kesala se bodeš, kakor se je rie mnogokatera“. Po tej naključbi sem izvedela ne, kar še nihče v vasi ni vedel, povedati pa nisem hotela nobenemu nič, da se ne bi bilo reklo: „Ovsenarica je vže stara, kakor zemlja,

pa le še rada klepeče in obrekuje.“ — Ali ti je sedaj vže zvedrilo v glavi, ali ne? Legala ti ne bom, vse je gola resnica, in ako bi trebilo, lahko prisežem na to.“ —

„Vže dobro, mati“, pravim, „zakaj mi pa niste preje povedali?“ Kakor nor zaženem konj od sebe in taka jeza me je zgrabila, da bi bil vse razbil. — Sedaj res ni bilo videti nekih dni sem Anice, tudi v nedeljo je ni bilo v cerkvi. Ljudjé pa so stikali glave skupaj in si pravili: „Koščénina je po svetu vrabce streljal, doma so mu pa golobje uhajali.“

Jel sem preudarjati, kaj bi bilo začet. „V úho naj me piše svet“, dejal sem, „prodal bom vse, kar imam in zapil, potlej bo vsa konec; kdo se bo neki ukvarjal s to beračijo.“

Bil sem res tako aboten, kakor sem sklenil. Prišel je nek Štajarec in jaz mu prodam pestvo, samo konje in véliki voz sem si obdržal. Dobil sem lepe denarce, četudi me je Štajarec dobro oplahotal, in rekel sem sam pri sebi: „Koščénina! sedaj si pa le dovoli še nekaj dobrih dni, naj se vže pes obesi, potlej bo pa vže kako, če dobro ne, pa slabo; živel bode vže, vsaj še niso nikogar živega v zemljo spravili.“

Kupil sem si irhaste hlače, črevlje iz telefinje, bržunast prsnik z debelimi, srebrnimi gumbi, sukнено kamižolo in kosmatega kastorca sè svilnatimi prevozi. Tako opravljen sem šel v nedeljo popoldne k sosedovim poslovit se, in dal sem za deset bokalov vina. Vse je bilo pijano in jaz tudi. Anica se je jokala, ko sem jej pri slovesu segel v roke, jaz pa sem se smejal mislé si: „vender si ga staknola!“ Žolnirja takrat ni bilo nekaj časa v vasi, sicer bi mu bil gotovo za odhodnjo koščice preštel.

Drúgo jutro vprežem konje in „hij belec!“ poženem proti Celju. Ondi sem naložil raznega blaga ter vozaril počasi skozi Ptuj in Varaždin prot Kaniži; imel sem naloženo za v Pešto. V Varaždinu so me vozniki prosili, da bi jih počakal nekaj dnij, da bi potem skupaj vozarili, jaz pa sem dejal: „Ako ne greste takoj, pojdem pa sam“; in še tisto popoldne sem odrinol dalje.

Bilo je vže mračno, ko privozim do nekega gozda. Temnilo se je vedno bolj in bolj, zvezde so se prikazovale na nebu in mesec je svetil skozi gosto drevje. Konji so jo še dobro mahali, jaz pa sem ležal na vozu in žvižgal. Sedaj

zagledam v daljavi po mesečini razsvitljeno koč kraj ceste in majhna lučica je sijala skozi okna „Tu bo gotovo kaka čarda“, *) menil sem, „lehi bom pokrmil in napojil konje, potem pa pojdem zopet dalje“.

Kmalu sem se približal koči. Starikav dedec pride ven s svetilnico v roci, izpreže konje ter je priveže kè kupu sená, jaz pa stopim v bajto, da bi večerjal. — Bil sem to no nenavadno truden, torej sklenem ostati črez no v krčmi in stoprv drugo jutro zgodaj odrinoti dalje. Krčmar, porasten, čokat dedec, čiga sovje oči niso nič kaj poštenega obetale, pelje me pod streho po polomljenej lestvi in ondi pokaže majhno sobico sè slamnato posteljo. Vstopim se k oknu, da bi po svojej navadi pokadil pipo tobaka pred spanjem, pa kaj zagledam! — Spodaj pod košatim drevesom je stalo neka čudno opravljenih ljudij, njihov včasih precej glasán pogovor je naznanjal, da se nekaj važnega pomenkujejo. „Denes si pa morebiti nalletel“, pravim sam pri sebi, „ta-le druhal mi se zdí zeló sumljiva“. Ko pa tudi ženske mej njimi zapazim, potolažim se nekoliko, mislé: „E to

*) Krčma na Ogerskem.

no cigani, ti si ne bodo dokaj upali, vsaj pridejo gotovo kmalu vzniki tu mimo“.

Baš sem se hotel razpraviti ter iti k pokoju, ko se lahko odpró dveri moje stanice in mlada ciganka črnih vlas, ki so jej viseli po plečih, prilezla je tiho noter. Oči so se jej svetile kot žrjavica, položila je prst na usta ter s tem naznanila, naj molčim.

„Baratom!“ *) dejala je potihoma stopivši k meni, „ti si v velikej nevarnosti. Moji ljudjé doli-le pod drevesom so izvedeli, da imaš mnogo denarja in sklenoli so te umoriti in opleniti. Jaz sem te videla skozi okno in tvoj ponosni, krasni obraz bil mi je tako povšeči, da sem sklenola rešiti te, ako bo mogoče. Pojdi barátom, pojdi tali mladeneč, ubogaj me“ ! dejala je ljubeznjivo in mi zrla srpo v oči. — „Moji ljudjé“, nadaljuje potem, „sedaj pijó in plešejo spodaj, veselé se dobrega plena, tedaj urno za menoj, ne trenutka ne smeva izgubiti“. —

Jaz jej nisem koj zaupal; ko me pa siloma prime za roko in vleče iz sobe, šel sem za njo. Spodaj je nastal res velik šunder; hripavi moški glasi in divje pesni so se razlegale po temnej

*) Prijatelj, brat.

noči. — Ciganka pripelje me do majhnih vrat. Tu stopi ona prva na vejo bližnjega drevesa in od tod spusti se na tla. Jaz storim prav tako.

„Sedaj pa le za menoj!“ šepnola mi je „ako ne — sva obadva izgubljena“. Tekla sva kar so dale noge, proti gozdu. Dober streljak onkraj bajte pri nekem plotu zastopi nama pot v črno plahto zavita baba in jame na vse grabe vpiti. Moja rešiteljica nekako bolestno zajede, jaz pa ne pomišljam dolgo, nego izderem svojo nož iz nožnice in, ko bi trenol, prerežem baba goltanec, da se zgrudi grgraje na tla.

„To naju bode morebiti rešilo“, pravi mi ciganka, „pa vendar dvomim; oni v krčmi so nemara čuli vpitje in prišli bodo gledat, kaj je, potem pa ni nikakoršne rešitve več upati. Oni se bodo hudo maščevali“.

Tekla sva neprenehoma dalje ter prišla v daleč v gozd, pa bilo ni še od nikodar znati, da bi naju sledili.

„Počijva si tu nekoliko“, pravi mi ciganka, „kajti najina pot je še dolga, predno prideva v zavetje“. Sedeva pod debel hrast in ciganka prične po kratkem molku: „Veš, prijatelj, jaz ne bi bila tebe rešila, ako se ne bi bilo to

ugodilo iz maščevanja. — Bila sem preje pri nekej drugej ciganskej družini in ondi ljubila brhkega mladeniča, ki je bil tebi zeló podoben. Moj sedanji načelnik pa me je poželel za svojo ljubico in pri nekej priliki siloma odpeljal sè seboj, mojega ljubimca pa je umoril. Večkrat sem poskušala uiti, pa se ni dalo, deves pa so bili vsi zatelebani v té, torej me ni nihče dosti pogrešal in tudi stara ciganka, ki me je vedno čuvala, in katero si ti zabol, odstranila se je bila nekoliko; bila je vže pijana“. Žareče oči so se jej še bolj posvetile pri tih besedah in bolestni vzdihljaj dvignol se je iz njenih prsij. —

Sedaj se začuje nenadoma neko šumenje vže blizo naju. Urno planeva kvišku in hitiva dalje. „Za nama so“, dejala je polglasno ciganka, „ne vém, ali jim uideva“. Najine moči so jele pešati, oni pa so se vedno bolj bližali in tu pa tam sem vže razločil kako podobo mej drevjem.

Dospela sva do širocega in zeló globocega prekopa. Ko bi trenol, bila je ciganka na drugej strani, jaz pa se spodtaknem in obvisim na nekem grmu. Dekle mi hiti na pomoč, ali

zdajci počí puška in ciganka zvrne se mrtva v
prekop. — Napenjal sem vse moči, da bi pri-
šel na drugo stran, pa zaman. Kmalu me ob-
suje cela druhal ciganov in tvrde pesti so pa-
dale po mojih plečih in glavi. Videl sem, kako
so se svetili dolgi noži v njihovih rokah, in
bleda smrt mi je bila vže živo pred očmi. Vze-
li so mi denar, potem pa me vlekli sè seboj; ne
vem, kaj so nameravali z menoj. Njih načel-
nik mi je grozil vedno z nožem in mi se zanič-
ljivo posmehoval, jaz pa sem dejal: „Le ume-
rite me, vsaj je najbolje, ker ste me vsega
oplenili, vsaj mi ni več živeti.“ Dan se je
vže pričel delati, ko me privedejo nazaj do
ceste. Ozrl sem se po bajti in po svojih konjih.
Čarda je stala še ondi, kônj pa ni bilo več.
Bog vedi, kodi so se vže vozili cigani z njimi.
— Od Kaniže sem se približa nekaj voznikov.
Cigani mi se zagrozijo, da ne črhnem besedice.
Sicer je po meni, jaz pa sem si mislil: „Ako
Bog dá, sedaj se morebiti rešim.“ Baš smo jo
zavili preko ceste in vozniki so se vže bili tudi
približali za dober streljaj. Jaz mahnem z rokama
okrog sebe, kar sem imel moči, ter odbijem
prva dva cigana od sebe, potem pa stečem,

klicaje pomoči proti vozém. Srečno sem jih do-
tekkel; cigani pa videvši, da me več ne vjemo,
izgubili so se nagloma v gozdu.

In kaj menite, kdo je bil mej vozniki?
Korošec, moj nekdanji tovaroš.

„I ti prebita reč ti, kaj pa vže ti tu de-
laš mej cigani, Koščenina?“ pravi mi ves zavzet.

Povem mu ob kratkem kaj in kakó, ter ga
prosim, naj bi me vzel na voz. — „O ti siro-
mak ti“, dejal je, „ti imaš res posebno srečo
na svetu. Nič ne obupaj, ker si prišel ob vse
imenje, pojdi sedaj k meni služit, vsaj ti ne
bode nič hudega: denarja bodeš imel dovolj,
druzega ti pa tudi ne bode manjkalo.“

Vzpoznal sem resnico njegovih besedij in
prevzel pri njem hlapčevsko službo, katero sem
opravljal petnajst let, potem je pa vožnja ne-
hala in Korošec umrl, jaz pa sem ostal siromače
na svetu po svojej neumnosti. Ako sedaj kak
trajcar kde vjamem, zapijem ga takoj, kajti v
pijanosti pozabim nekoliko svojo nesrečo.

„Kaj pa je bilo z Anico?“ vprašam ga.

„Kaj? Žolnir je šel rakom žvižgat kmalu
potem, da ni bilo več ni duha ni sluha o njem.
Njeni roditelji so zabreli v dolgove in vse za-

pravili; ona pa je ostala reva, še bolj, nego jaz. Sedaj berači po svetu pol slepa in vsa razcapana, in kedar se srečava, ogneva se je eden drugemu, ker naju oba jezi, da sva si je eden drugemu kriva nesreče“. —

Takó vidiš, ljubi moj Jurij! „živi se pa svetu“, dejal je Koščénina svojemu, preje tako hudomušnemu tovaršu, ki se je pa sedaj vže popolnoma iztreznol; — izpil ostalo vino ter zapustil krčmo, midva sè stricom pa sva se tuč odpravila, vsaj je bilo vže čas. Koščénine povest pa mi je ostala živo v spominu in večkrat sem se je vzpomnil v težavah ter dejal: „*Sic transit gloria mundi!*“

Kazalo.

	Stran
Matevž Klander	3
Spiritus familiaris	17
Izgodovina motniškega polža	40
Gregelj Koščenina	54
